Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...й 1921 оной ...21-һээ гарана. | № 121 (18144) | 1989 оной майн 26, пятница | Сэн 3 мүн.

...ЭЛЭН ҺУНГАЛГЫН, ШИИДХЭБЭРИНҮҮДЭЙ ЗАМУУД

СССР-эй Арадай депутадуудай съезд Москвада нээгдэбэ

...радай депутадуу-...лмэрэз майн 25-...й часта Кремлийн ...ордон соо эхил-...улин комиссиин ...П. Орлов тэрэ-..., манай ороной ...й дээдын зур-...даһантайнь, тэдэ-...радай ехэ этигэл ...нтойнь дашарам-...й һунгуулиин ко-...оһоо депутадуу-...өөнһөө халуунаар ...олон тэрээндэ бэ-...тээнь үзэгдөө ...унэн сэхэ байл-...о мэдээсэлгын, ...политическэ эдэб-...бурьялма ургал-...йдалда үнгэрһэн ...үгэ хэлэгшэ тэм-...миллионһоо дээ-...ундэй гэхэ гү, али ...оруулагдаһан бү-...90 шахуу про-...ын али бухы һа-...һайшаахаяа, ху-...лгые дэмжэхээ ...ностоогуудта ерэ-...26-най амаралтын ...е илангаяа най-...баталба.

...нэндэлгын ниитэ ...болоһыень һун-...ын харуулаа. Тэ-...даань гүнэзэгы-...о, ажабайдалай ...нуудта һайн тээ-...лтанууд дары ...н түлөө совет хү-...үгэһэн байгаа. ...ижжэрээ, олоной ...эр һунгалта хү-...дхэлгын хэрэгые ...жүүлһан байха ...мократиие хүг-...шухала удха ша-...болоо, манай об-...XXVII съез-...зна XIX партийна ...н хараалһан хар-...рагшань дабшуу-...артийн совет об-...дуулхэ, тэрэниие ...нүүдые, ёһо гуримуудые гу-...батаар жагсааха, үндэһэн шу-...хала зорилгонуудые шиидхэхэ, бэрхэшээлэй түбэгүудые гатаран дабаха үрэ түгэс харгы замуудые олохо аргатай хүсэн болоно гэжэ арад түмэнэй тоолодог байһые һунгалта батадхаба.

Коммунис партийн аша туһада, хубилган шэнэдхэхэ талаар тэрэнэй хараа шугамые бэелүүлхэ ниитэ арадай иимэ хүсэн түгэс референдум манайда үшөөл болоогүй байха. Боложо үнгэрһэн һунгалтанууд политическэ байгуулалта хубилалгые бодотоор бэелүүлгэдэ, арадай засагые батадхалгада асари ехэ хубитаяа оруулаа гэжэ мүнөө хэлэжэ болоно. Тэдэ совет демократиие тон шэнэ шатада гаргажа, бүхы ниитын ажабайдалые хүгжөөлгэдэ шухалын шухала шатануудай нэгэн боложо, манай социалис үгүрэнэй түүхэдэ орохо юм.

Һунгуулиин кампаниин үедэ совет арад өөрсэ шухаг политическэ дүй дүршэлтэй болоо. Ороной ниитын-политическэ хүгжэлтэдэ, гүрэнэй асари ехэ асуудалнуудые шиидхэлгэдэ тэдэнэй дүүгаа үгэлгын ямар ехэ удха шанартайе олон миллион һунгагшад имагтал мүнөө бодотоор мэдэржэ байнхай.

Мүнөөнэй һунгуулиин кампани нэгэ жэгдэ байгаа гэхын аргагүй. Тэрэ манай общество дотор бии байһан хараа бодолнуудай, һанамжануудай элдэб янза, олон ондоо байһые элирхэйлэн харуулаа. Тэрэ СССР-эй Конституциин шэнэ дүримүүдые түрүүшынхээ бодото байдалда бэелүүлгын, һунгалта туһай тон шэнэ Хуулиие туршалгын өөрсэ янза газар болоһон байгаа.

Гэхэтэй хамта ажалша коллективүүдтэ болоһон һунгалтын урда тээхи суглааанууд дээрэ, олониитэдэ мэдээсэлнүүдые долгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүдтэ Хууляар тогтоогдоһон зарим хэм хэмжээнүүдые, ёһо гуримуудые гуримшуулан заһаха шухала байһан тухай хүсэлэнгүүд хэлэгдэ. Эдэ бүгэдэндэ анхаралаа хандуулжа, гүнзэгыгөөр шэнжэлхэ эрилтэ табигдана.

Һунгагдаһан 2249 СССР-эй арадай депутадуудай 2155-ниинь съезддэ хабаадана гэжэ үгэ хэлэгшэ мэдээсэбэ. Съезд дээрэ һунгагдаха Мандатна комисси һунгалтын дүнгүүд тухай, депутадуудай бүридэл тухай дэлгэрэнгы баримта мэдээнүүдые элидхэхэ юм гэжэ тэрэ хэлээ. Депутадуудай этигэмжэ түлөөлэлгэнүүдые шалгахын тула шухала хэрэгтэй бүхы дансануудые Түбэй һунгуулиин комисси тэрээндэ дамжуулха.

Хүдэлмэришэд, колхозниууд, үйлэдбэриин хүтэлбэрилэгшэд, эрдэмтэд, соёлой ажал ябуулагшад, сэрэгэй алба хаагшад, элдэб мэргэжэлэй хүнүүд, элдэб үеын хүнүүд мүнөөдэр энэ зал соглараад байна гэжэ тэрэ хөөрөөгө үргэлжэлүүлбэ. Депутадуудай бүридэл манай ороной олон үндэһэ яһатанһаа бүридэдэг байһые харуулна. 65 наци болон арад үндэһэтэдэй түлөөлэгшэд тэдэнэй тоодо ороно. Мүнөө һунгагдаһан депутадууд ниитэ гүрэн түрын удха шанартай зорилгонуудые шиидхэхэ ёһотой. Эдэ зорилгонууд манай Конституциин нэн түрүүн гүрэнэй засагай дээдын зургаан болохо, СССР-эй мэдэлдэ табигдаһан али бухы асуудалнуудые хаража үзэхэ, Верховно Советэй, бусад бухы гүрэнэй зургааануудай ажал ябуулгын гол шэглэлые тодорхойлхо эрхэтэй арадай депутадуудай съездэ даалгагдаа.

Мүнөө бухы ажалшад СССР-эй Арадай депутадуудай съездэ гол анхаралаа, һанал бодолоо хандуулжа байна. Тэрээнһээ ехэ юумэ хүлеэнэ. Энэ түрүүн хубилган шэнэдхэлгые саашадань бэелүүлхэ талаар хүнүүдэй зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэжэ байһан асуудалнуудта харюу абахые хүлеэнэ. Депутадуудай мандадуудтай хамта һунгагшад эрхим һайн байдал зохёохо, һалбаран хүгжэһэн, хүсэн түгэс совет социалис үгүрэнние байгуулха этигэл найдалаа депутадуудта тухеөһэн байгаа.

Арадай депутадуудай съезд арад зоной хүсэл эрмэлзэлые харюулха, депутат бүхэн манай обществые социально-экономическа ба оюун ухаан бодолой дэбжэлтын шэнэ шатануудта гараха талаар шэглүүлэгдэһэн хамтын хүсэлэл ороллолгонуудта дүй дүршөлөө, ухаан бодолоо, ажал хэрэгээ элсүүлхэ юм гэжэ этигэн найдажа байһанаа үгэ хэлэгшэ мэдүүлээ.

СССР-эй Конституциин 110-дахи статьятай зохилдуулан, Совет Социалис Республикануудай Союзай Арадай депутадуудай съездын түрүүшын заседани нээгдэбэ гэжэ В. П. Орлов соносхобо.

СССР-эй арадай депутадууд 18 хүнһөө бүридэһэн съездын президиум һунгаба.

СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачев, СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэй нэгэдэхи орлогшо, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат А. И. Лукьянов, Түбэй һунгуулиин комиссиин түрүүлэгшэ В. П. Орлов болон союзна республика бүхэнһөө нэгэ-нэгэ түлөөлэгшэ съездын президиумдэ һунгагдаа.

Съезд дээрэ түрүүлэгшээр һуухыень СССР-эй арадай депутат **М. С. Горбачевто** даалгагдана. Этигэл найдал олгоһонойтнай түлөө съездын президиумэй үмэнэһөө таанарта баяр баясхалан хүргэхыемни зүбшөөгыт гэжэ тэрэ хэлээ. Манай онгосые хараалагдаһан зорилгонууд тээшэ амжалтатайгаар дабшуулхын тула эбтэй эетэйгээр хүдэлхые ороллоходоно. Съездын зүблэхэ зүйл болон хүдэлмэриин гурим баталха ёһотойбди. Делегациннуудай түлөөлэгшэд —446 хүн —үсэгэлдэр юһэн часай туршада зүблөө хээ һэмди гэжэ СССР-эй арадай депутадуудта, съездэ мэдээсэхые хүсэнэб. Дурадхалнуудаа бэлдэхын тула эдэ асуудалнуудые нарин нягтаар зүбшэн хэлсэһэн байгаабди.

Удаадахи асуудалнуудһаа бүридүүлэгдэһэн съездын зүблэхэ зүйл, хүдэлмэриин гурим тэрэнэй баталамжада табигдана:

1. Съездын Мандатна комиссие һунгалга.

2. СССР-эй Верховно Советэй Түрүүлэгшые һунгалга.

3. СССР-эй Верховно Советые һунгалга.

4. СССР-эй Верховно Советэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшые һунгалга.

5. СССР-эй дотоодын болон гадаадын политикын гол шэглэлнүүд тухай. Элидхэлшэ — СССР-эй Верховно Советэй Түрүүлэгшэ.

6. СССР-эй правительствын бэелүүлхэ ажал ябуулгын программа. Элидхэлшэ — СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ.

7. СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшые баталалга.

8. СССР-эй Конституциие хиналгын комитедые һунгалга.

9. СССР-эй Арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшые, СССР-эй Верховно Сүүдэй түрүүлэгшые, СССР-эй Генеральна прокурорые, СССР-эй Түрэнэй арбитрые баталалга.

10. Элдэб асуудалнууд.

Съездын зүблэхэ зүйл болон хүдэлмэриин гуримые зүбшэн хэлсэхэ үедэ депутадууд **Н. А. Назарбаев, А. Д. Сахаров, Г. Х. Попов, Е. Н. Мешалкин, Р. К. Щедрин, В. Н. Беляев, А. Г. Костенюк, Ю. Ю. Болдырев** үгэ хэлэбэ.

Асуудалнуудые хаража үзэхэ гурим хубилгаха тухай дурадхалнууд оруулагдаһан, тусхайлбал, түрүүлэн элидхэлнүүдые шагнажа тэдэниие зүбшэн хэлсэжэ, удаань СССР-эй Верховно Советэй Түрүүлэгшые, СССР-эй Верховно Советые һунгахаар дурадхагдаһан байгаа. Нүгөө талаһаа, урда тээнь делегациннуудай түлөөлэгшэдэй зүблөөн дээрэ дурадхаһанай ёһоор съездын зүблэхэ зүйлые, хүдэлмэриин гуримые баталан абаха гээшэ үндэһэ баримтатай байна гэжэ зарим үгэ хэлэгшэд тэмдэглээ.

Депутадууд нюуса бэшээр дуугаа үгэжэ, хүдэлмэриин гуримые, дуугаа үгэгшэдые тоолохо бүлэгые баталба.

Дуугаа үгэһэнэй ашаар дурадхагдаһан съездын зүблэхэ зүйл болон хүдэлмэриин гурим диилэнхи олонхиин дуугаар баталагдан абтаба (379 хүн бүруушаагаа, 9 депутат һаналаа барыа).

Съездын заседаниин саг зуурын регламентые депутадууд зүбшэн хэлсэжэ захалба. К. А. Антанавичус, В. В. Ланддсбергис, А. В. Левашов, А. А. Плотниекс, С. Б. Станкевич, Ю. Р. Боярс, А. Е. Севенцов, Г. М. Курочка, А. М. Адамович, А. Н. Саунин, К. Д. Лубенченко, А. Д. Сахаров, В. И. Ревнивцев, Б. В. Гидаспов, А. П. Айдак гэгшэд энэ асуудалаар үгэ хэлээ.

Зүбшэн хэлсэһэнэй һүүлээр саг зуурын регламент баталагдана (17 хүн һаналаа барыа).

СССР-эй арадай депутадуудай этигэмжэ түлөөлэгнүүдые шалгахын тула съезд Мандатна комисси һунгаба.

Түрүүшын заседани дээрэ депутадууд һууриһаа бодожо, Тбилисидэ наһа барагшадай дурасхаалые ёһолон хүндэлбэ.

Депутат **В. Ф. Толпежников** депутадай асуултатайгаар үгэ хэлээ. Апрелиин 9-дэ Тбилисидэ болоһон амгалан тайван жагсаалда хабаадагшадые сохихо, тэдэнэртэ зүрюугээр хорото зүйлнүүдые хэрэглэхэ тухай захиралта гаргагшадай нэрэ, обогуудые съезд дээрэ соносхон дуулгаха эрилтэтэйгээр тэрэ һунгагшадай даалгабаряар хандаба.

Энээгээр съездын түрүүшын заседани худэлмэреэ дүүргээ.

(ТАСС).

УГ ЗАЛГАМЖАЛАН ХҮГЖӨӨХЭ

Манай буряад арадай үндэһэн соёл, литература болон искусство улам саашадань хүгжөөхэ, зогсолтын үе сагта тоогдохоёо болиҥ мартагдаһан, удха шанараа алдаһан олон юумэ бусааха, һэргээхэ, эзэлхэ ёһотой һуурииень олгохо гээшэ мүнөө тон шухала удха шанартай болоод байна. Тиихэдээ нэн түрүүн хэлэндэ, тэрэнэй хүгжэлтын толи болохо литературада онсо анхарал хандуулха хэрэгтэй байһан арсалтагүй эли.

Ямаршье юумэнэй, харин эндэ литература тухай хэлэнэбди, хүгжэлтэдэ таһалдал байдаггүй гээшэ. Юуншье һаа дороо үндэһэтэй, ямар нэгэ юумэнһээ эхитэй байдаг гээд мэдээжэ. Агууехэ Октябриин үрэжэлтэ нүлоон доро бадаран дэгжэһэн, улам һалбаран хүгжэһэн буряад совет литература хубисхалай урда тээхи хуушан монгол бэшэг дээрэ гаргагдаһан зохёолнуудһаа эхитэй юм. Тиимэһээ энэ үг изагуураа манай эрдэмтэд, литература шэнжэлэгшэд наринаар шудалха, шэнжэлхэ ёһотой.

Энээнһээ гадна 30—40 онуудай үедэ хардалга мүрдэлгэдэ орожо хосорһон уран зохёолшодойнгоо нэрэнүүдые арадтаа юрэп мэдээжэ болгохо бэшэ, харин бухы зохёолнуудтайнь танилсуулха, зохёохы зам тухайнь дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэхэ гээшэ тон шухала байна. Энээнһээ уламжалан, тус зохёолшодой хэрэгүүдые хаража үзэхэ, наринаар шудалха зорилготойгоор Буряадай Уран зохёолшодой холбооной дэргэдэ бии болгогдоһон комисси энэ талаар тодорхой худэлмэри ябуулха бээ.

Буряад арад аман үгын баян дэлгэр зохёолнуудтай. Гадна 20—30-гад онуудта элдэб зохёолнуудые бэшэжэ мэдээжэ болоһон, хожомынь литературна ажал ябуулгаһаа холодоһон, зарим ушарта мартагдашаһан зон бии гээд онсолхо хэрэгтэй. Ульгэр туужанууdые, онтохонуудые, таабаринуудые, оньһон үгэнүүдые, үреэлнүүдые, 20—30-аад онуудай мартагдашаһан зохёолнуудые барлан гаргажа олоной анхаралда табиха тухай хөөрэлдөөнүүд боложол байдаг. Энэ талаар бии байгаа арга боломжонуудаа дүүрэнээр хэрэглэжэ, хэрэг бүтээжэ эхилэл гээд Уран зохёолшодой холбооной правленидэ, номой хэблэлдэ, Арадай эрдэм һурвасалай министерствэдэ, Полиграфиин, хэблэлэй ба номой худалдаа наймаанай талаар гүрэнэй комитедтэ, энэ хэрэгтэ хабаатай бусад эмхи зургааануудта хандаха дуран хүрэнэ.

Үдэр бүри гарадаг хэблэл энэ талаар ехэ арга боломжонуудтай. Районой буряад хэлэн дээрэ гаргагдаг һонинуудай, «Байгал», «Харагсгай» журналнуудай, «Буряадай залуушуул» газетын редакциннуудта арадай аман зохёолой абдар ссоһоо дээжыень шүүн абажа, хуудаһанууd дээрэ гаргедог болоо һаань, айхабтар туһатай байха һэн гэжэ һанагдана. Бабжа Барас Баатар, Барьжан хатан, Шоно Баатар, Аламжа мэргэн, Харалтуур хаан, Нөгоодой сэсэн хүүхэн болон бусад тухай түүрээһэн үльгэр туужанууd горитой һонирхол үүсхээ.

Энээнһээ гадна арадайнгаа үнгэрһэн саг тухай мэдэжэ абахадамнай, 1917 оной урда хуушан монгол бэшэг дээрэ барлагдаһан зохёолнууд, үгай бэшэгүүд, түүхэнүүд туһатай байха һэн. Тиимэһээ эдээнние зондсо мэдээжэ болгохо талааршье эдэбхи үүсхэлтэй байха шухала.

Эндэ нэгэ тон шухала зүйл бии. Юуб гэхэдэ, манай зон бодото түүхэсэ сэхэ уншаха аргагүй байна. Ушар тиимэһээ хуушан монгол бэшэг шудалха дуратай хүнүүдые һургаха талаар тодорхой хэмжээнүүд абтаха зэргэтэй. Энэ зорилгын бэелүүлэгдэбэл, урданай номуудые хуушан монгол бэшэг дээрэнь барлан гаргаха арга боломжо олдохо байна бшуу. Жэшээлхэдэ, жараад онуудай тэн багаар хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат Ц-А. Д. Дугарнимаевай бэлдэжэ гаргаһан «Бэлигүүн толи» гэжэ зохёол хуушан монголоорнь уншагдаг һаа, яаһан һайн байха һэн бэ! Түрэл арадайнгаа ухаан бодолой, оюун бэлигэй гэршэнүүдые мүнөө үеын хүн зондо дамжуулха гээшэ дэмбэрэлтэйл хэрэг гээшэ.

Эдэ бүгэдые дурдаха зуураа совет үедэ ажаллаһан аха нухэдэймнайшье зохёолнуудые залуу үетэн ёһоор мэдэхэгүй байдаг гээд һанагдаба. Үнэхөөрөөшье, Ц. Доной, Жамсо Тумуновай, Жамьян Балданжабоной, Чимит Цыдендамбаевай, Бато Базароной, Солбоной Туяагай болон бусад ахамад зохёолшодой шүлэгүүд, рассказууд, поэмэнүүд, туужанууd, романууd мүнсенэй залуу үетэндэ тэрэ саг тухай мэдэсэ юрэ үгэхэ бэшэ, харин түүхэсэ, үнгэрһэн сагаа шудалхадань, үг изагуураа тодоруулхадань туһалха байгаа гээд һанагдана. Эдэ зохёолнуудые гаргахадаа, хэһэгыень олон болгохо шухала. Библиотекэнүүдтэ, һургуулинуудта эдэ номууd заабол үгтэхэ ёһотой.

Мүнөө буряад совет литературын үндэһэ һуури табигша Хоца Намсараевич Намсараевай 100 жэлэй ойдо зорюулагдан гаргагдажа байһан табан ботитой зохёолнуудайнь суглуулбари ороидоо 5 мянган хэһэгээр барлагдана. Мүнөө эдэ номуудые магазинууd соо олохогүйт. Харин абажа үрдеэгүй зон яаһан олон гээшэб!

Манай нинслэл хото Улаан-Удэдэ, уран зохёолшын түрэнэн нютаг болохо Хэжэнгын райондо Хоца Намсараевай 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баяр ёололой хэмжээ ябуулганууdай эдэ үдэрнүүдтэ айхабтар ехэ дэбжэлтэтэйгээр үнгэрэгдэжэ байхадань, уг залгамжалалга, ёһо заншалнуудаа сахин арьбадхалга, юумые байһан соонь зүбөөр, бодомжотойгоор шэнжэлэлгэ айхабтар шухала байна гээд тодорно. «Молодежь Бурятии» газетын хуудаһанда толилогдоһон М. Мадаевай статья соо мүнөө сагай «үндэрһөө» үнгэрһэн сагые «хубилган хараха» һэдэлгэ хэгдэнэн байха юм.

Ехэ юумэн холо болохо бүрез улам тодоор харагдадаг гээд ород арадай агууехэ шүлэгшэн С. Есенин бэшэнэн байдаг. Тиимэһээ буряад совет литературын үнгэрһэн сагые адаглан харахадаа, тэрэ сагай эпитэ ехэ хүнүүдэй дунда Хоца Намсараевай нэрэ гансата тодорон гарана. «Цыремпил» гэжэ туужа, «Тайшаагай ташуур» гэжэ зүжэг, «Үбгэн гэлэнэй үгэ» гэжэ поэмэ болон бусад зохёолнуудынь хуушан монгол бэшэг дээрэ хүгжэһэн уран зохёолые мүнөө сагтай холбоно, буряад совет литературын хүгжэлтын онсо шатанууд боложо үгэнэ.

Үнэгэрһэн сагта гамтайгаар хандаха, тэрээниие муу һаналтайгаар шэнээр бодомжолхо гээшэ бүруу гээд саг харуулаа.

Арадай һанал бодол харуулһан, зүрхэ сэдьхэлэйнь байдал огсомоор зэдэлүүлэн зураглаһан, бодото ажабайдалтай холбоотой зохёолнууd, тэдэнэй авторнууd олоной һанаан соо бата бэхи һуурихя олодог лэ байна. Хоца Намсараевич Намсараевай 100 жэл гансашье манай арадай соёлдо, искусствада, литературада хабаатай үйлэ хэрэг бэшэ юм. Тэрэ хадаа олонациональна совет литературада, түби дэлхэйн соёлдо бодото хубитаяа оруулһан хүн болоно гээд эдэ удэрнүүдтэ мэдэрэгдээ. Тиимэһээ байгша оной майн 24-дэ ороноймнай нинслэл хото Москвада нээгдэжэ, Хоца Намсараевай ойн баярта зорюулагдаһан хэмжээ ябуулганууd онсо удха шанартай болоно гээшэ.

Үнэ ошоһон, холын холо сагта арадай уран хурса үгэтэнэй бэлиг шадабариһаа мүндэлһэн үльгэр, онтохонууd, хуушан монгол бэшэгээр түүрээгдэһэн зохёолнууd, совет үеын литературын бүтээлнүүd хамтаран нэгэдэжэ, манай арадай ажабайдалай асари ехэ зураг болон бүрилдэхэ. Тиимэһээ тэрэнээ шудалаял, мэдэдэг болоёл, оюун сэдьхэлдээ шэнгээн абаял.

Энэ талаар хэгдэдэг бүхы худэлмэриие Хоца Намсараевай 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан үдэрнүүд, үдэшэнүүд, уншалганууd болон бусад хэмжээ ябуулганууd айхабтаргаар эдэбхижүүлээ. Энэ олгоһон эршыень алдуулангуй, улам хүгжөөхэ, удхыень гүнзэгырүүлхэ, ашаг үрыень улам арьбадхаха шухала. Хоца Намсараевай аша габьяа тухай хоорэлдөөн манай литературын мүнөөнэй байдал тухай харалга болобо. Тиимэһээ Москвада болоһон баярай суглаан, Хэжэнгэдэ болоһон республикын һурагшадай олимпиада манай литературын, тэрэнэй үндэһэ һуури табигшын бэлигтэй зохёолнууd манай арадта алба хэнэ, бухы үндэһэ яһатанай дунда манай буряад угсаатан тухай һураг сүу, мэдэсэ тараана.

Уг залгамжалан, аха зоноймгоо һургаал хэшээлдэ түшэглэн, манай арадай юрэ бусын түүхэ-бэшэг болохо литературыяа хүгжөөхэ, олоной дунда нэбтэрүүлхэ гээшэ тон шухала хэрэг мүн.

СССР-эй АРАДАЙ ...ТАДУУДАЙ БҮЛЭГҮҮДЭЙ ...ӨЛЭГШЭДЭЙ СУГЛААН

...й Генеральна ...СССР-эй Верховно ...ридэлэй Түрүүлэгшэ ...С. Горбачевой түшэ ябадаг байна ...о СССР-эй ара-...удай бүлэгүүдэй ...суглаан майн ...ой болобо. ...адай депутадуудай ...шиидхэгдэхэ асуу-...ридшалан хаража ...энэ СССР-эй арадай ...энэ худэлмэриин ...агдаһан байгаа. ...бликада ажаһуу-...г депутадуудай ...дэрэ союзна рес-публикануудта съездэй бэлэдхэлэй үедэ суглааная бүридэлдэ түлөөлэгшэд дэбжүүлэгдэ һэн.

Съездын зүблэхэ зүйл болон худэлмэриин гурим тухай асуудалнууд, СССР-эй Верховно Советэй бүридхэл тухай, съезд дээрэ һунгагдаха гү, али баталгаха дээдэ тушаалта нюурнуудай кандидатуранууд тухай дурадхалнууd, СССР-эй Арадай депутадуудай съездые үнгэрэгэлгэдэ хабаатай бусад асуудалнууд суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа.

(ТАСС).

Дахинаа үнгэрэгдэһэн һунгалта дээрэ СССР-эй арадай депутадуудые һунгалгын дүнгүүд тухай окружной һунгуулиин комиссинуудһаа абтаһан протоколнуудые хаража үзөөд, Түбэй һунгуулиин комисси иигэжэ мэдээсэбэ:

«СССР-эй арадай депутадуудай һунгалта тухай» СССР-эй Хуулиин 60-дахи статьятай зохилдуулан, 1989 оной майн 18, 19, 20, 21 болон 23-да 78 территориальна ба 48 национально-территориальна һунгуулиин округуудта дахинаа һунгалта үнгэрэгдөө. 43.944.600 хүн һунгагшадай списогуудтэ оруулагдаба, 34.089.147 һунгагшад гэхэ гү, али 77,6 процентнь дуугаа үгэбэ. Дурсагдаһан округуудта дахинаа һунгалта үнгэрэгэнэй ашаар СССР-эй 126 арадай депутат һунгагдаа.

Территориальна ба национально-территориальна һунгуулиин округ бүхэндэ дахинаа үнгэрэгдэһэн һунгалтын дүнгүүд тухай окружной һунгуулиин комиссинуудай мэдээсэлнүүд нютагай хэблэлдэ толилогдобо.

СССР-эй арадай депутадуудай һунгалта үнгэрэхэ Түбэй һунгуулиин комисси.

СССР-эй арадай депутадуудай һунгалта үнгэрэгдэхэ Түбэй һунгуулиин комиссиин МЭДЭЭСЭЛ

1989 ОНОЙ МАЙН 18, 19, 20, 21 БОЛОН 23-да ДАХИНАА ҮНГЭРГЭГДЭҺЭН ҺУНГАЛТА ДЭЭРЭ СССР-эй АРАДАЙ ДЕПУТАДУУДЫЕ ҺУНГАЛГЫН ДҮНГҮҮД ТУХАЙ

ПЛЕНДЭ АБТАҺАН СОВЕТ СЭРЭГШЭДЫЕ АБАРХА!

Афганистанда плендэ абтаһан совет сэрэгшэдые аршалан абархын түлөө арадай комитедүүдэй съезд майн 23-да Москвада болобо. Ороной элдэб хото городуудай эдэ ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд плендэ абтагшадай болон һураггүйгөөр үгы бологшодой түрэлхид, сэрэгшэд-интернационалистнууd тэрээндэ хабаадаа.

Плендэ абтаһан совет сэрэгшэдые сүлөөлхын түлөө тэмсэлдэ дары туһаламжа үзүүлхэ үрэатайгаар СССР-эй Арадай депутадуудай съездэ хандаһан уряа сугларагшад абаһан байгаа. Хүнэй эрхэнүүдэй талаар ООН-ой комитедтэ хандалга эльгээбэ.

Афганистанда плендэ абтаһан совет сэрэгшэдые аршалан абархын түлөө Москвагай «Найдал» гэжэ арадай комитет, Ленинградай «Энэрхы сэдьхэл» гэжэ булгэм, сэрэгшэд —интернационалистнуудай «Уялга» клуб энэ съездые эмхидхэһэн байгаа.

(ТАСС).

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМДЭ

Олон жэлэй туршада үндэр бүтээсэтэйгээр худэлһэнэйнь түлөө Улаан-Удын авиационно засодой токарь **Анфилогов Владимир Егорович** Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнагдаба.

РСФСР-эй Верховно Советэй Президиумэй УКАЗ

К. П. ЛУДОКОВЫЕ «ТҮЙМЭР САРАЛГАДА ШЭН ЗОРИГ ГАРГАҺАНАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР ШАГНАХА ТУХАЙ

Түймэр саража, хүнүүдые аршалан абархадаа эрэлхэг зориг, шэн габьяа гаргаһанайнь түлөө СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй үмэнэһөө Буряадай АССР-эй Хэжэнгын карьерэй нэгэдэмэл албан зураганай түймэр аралгын ба сэрэгэй шэнжэтэй командын начальник **Лудоков** Климентий Пурбоевичые (наһа бараһан) **«Түймэр саралгада шэн зориг гаргаһанай түлөө»** медаляар шагнаха.

РСФСР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ В. ЗОРОТНИКОВ.

РСФСР-эй Верховно Советэй Президиумэй Секретарь С. ЧИСТОПЛЯСОВ.

Москва, 1989 оной майн 24.

...илга 89

БАЯН УРГАСЫН ТҮЛӨӨ ТЭМСЭЛ

...орнин районой «Ге-...совхозой арен-...онол аргаар хү-...Ю. Коломейцев, ...скулов гэгшэдэй ...гэшүүд хабарай ...удэлмэринүүдые ...эмхидхэн ябуул-...үнгэрэгшэ намар ...ер дун хамтадаа ...ер ороohото ур-...ургаса хуряаг-...Энэнь түсэбөөр ха-...10190 центне-...байһан юм. Тиин ...талмайн гектар ...центнер ургаса ...Үрэндэ таряа ту-...ниия үлүүлэн дүүр-...нэн.

...хабарай тарил-...захозой таряалан-...эмхи гуримтайгаар ...байна.

...дэрэ 1690 гектар ...тарилгэгдэһэн талмаа-...нисын үрэнэ хү-...лга хэгдэ. Энэ ...аар хараалагдаһан ...үнгэрэгдөө.

...ишэ хүрэжэ ерэ-...ой түб һуурин-...оо дүрбэн кило-...а оршодог Мэл-...арта витаминтай ногооной гурилда хуряагдаха горох болон обёосой холисотой хүрэнгөөр тарилга хэгдэжэ байгаа һэн.

Эндэ бэрхэ механизаторнууд Александр Ефимов, Геннадий Афанасьев гэгшэдэй агрегадууд тарилга хэнэ. Шиигтэй хүрьһэндэ оруулагдаһан хүрэнгэнь үнишье болонгүй бултайжа, булгайр хара, таряалангуудай талмайе ногоон залааануудаар хушан, таряашадай һанаа сэдьхэл баясуулха бээ.

Механизатор Анатолий Коломейцевэй звеногой гэшүүд Николай Беликов, Александр Катин гэгшэд түрүү онол арга хэрэглэн, «К-701», «Т-150» түхэлэй тракторнуудаар таряалангайнгаа талмайнуудые элдүүрилнэ.

— Николай Черноскуловай хүтэлбэрилдэг звеногой механизаторнууд Ашанга, Амгалантын отделениннүүдэй таряалангуудай газариууд дээрэ хабарай тарилга хэжэ байна. Тэдэнэр эртын ороohото ургамалнуудай тарилга заагдаһан болзор соонь шанартайгаар бүтээгээ, — гэжэ совхозой директор П. Я. Захаровтай хөөрэлдэхэдэмнай мэдүүлбэ. — Эндэ бэрхэ механизаторнууд Василий Лужников, Владимир Земеров, хабсаргагша-мастер Василий Карбышев гэгшэд үндэр бүтээсэтэ ажалаараа бусадай дундаһаа шалгарна.

— Мүнөө бидэ обёос тарижа байнабди. Тэрэнэймнай талмай хамтадаа 960 гектар юм. Газараймнай хүрьһэн, урдынхида ороходоо, шииг нойто элбэгтэй. Һүүлэй гурбан үдэрэй хугасаа соо таһалгаряагүй шангаар үлеэһэн һалхи шуурган хүдэлмэриимнай һаатуулжа байна. Теэд яахабши? Тэрэнэй зогсохыень хүлеэхэ хэрэгтэй болохо. Шиигтэйшье һаа, хүнгэн хүрьһэндэ оруулагдаһан үрэнэ хүрэнгэмнай һалхинда үлеэгдэн, үгы хэгдэжэ болохо бшуу, — гэжэ звеное хүтэлбэрилэгшэ Николай Анатольевич Черноскулов хэлэнэ.

Энэ звеногой бүридэлдэ 8 механизатор ороно. Тэдэнэртэ хүсэ ехэтэ зургаан трактор даалгагдан үгтэнхэй. Бухы оньһон техникэнь үндэр бүтээсэтэйгээр ашаглагдана.

— Арендэ подрядай онол аргаар ажалаа эмхидхэн ябуулжа байһан манай коллектив дотор нэгэшье үлүү хүн үгы. Бидэнэр бухы техникээ ашаглтайгаар хэрэглэхэ гэжэ ороолонобди. Гол баялиг — газартаа ёһотой эзэн мэтээр хандаха хэрэгтэй бологдоно. Хараалагдаһанай ёһоор материальна болон органическа үтэгжүүлэнүүдые газарай хүрьһэндэ оруулаабди. Тиигэнгүйгөөр үндэр ургаса хуряажа абахаб гэжэ һанаһанай хэрэг юу байхаб? Таряалангуудаа һайнаар элдүүрилэн, нютагай байгаавиин эрхэ байдалда таарамтай үрэнэ хүрэнгөөр тарилгаяа хэжэ, түрүүшын үдэрһөө эхилжэ, тэрэнэй хойноhоо харуулһалга эмхидхэбэл, заатагүй сэдьхэлээ ханаама ургаса абахаш,— гэжэ тракторист Василий Лужников хөөрэнэ.

«Георгиевский» совхозой механизаторнууд хабарай тарилгын хамаг худэлмэринүүдые болзор соонь үнгэрэгбэ.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: механизатор **Владимир Лужников.**

А. ЦЫДЕНОВЭЙ фото-зураг.

Редактор Р. Б. ГАРМА...

...рия Государ-...ой АССР по ...фии и книж-...а Ленина, 35 ...ндекс 04610

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Манай обществын мүнөө үеын ажабайдалые революционно еһоор шэнэдхэн хубилгахын тула бидэнэй, коммунистнуудай, партийна организацинуудай хэхэ юумэн заха хизааргүй ехэшье, харюусалгатайшье. Эгээл түрүүн бидэ демократи хүгжөөхэ еһотойбди. Мүнөө демократи хүгжөөлгынталаар аргагүй ехэ һуралсал гаража байнабди. Зарим ушарта алдуушье гаргагдана. Бидэ ажахы хүтэлбэрилгые һайжаруулжа, ашаг үрыень дээшэлүүлхын тула шэнэ онол арганнуудые, оньһон техникэ хаа хаанагүй амжалтатайгаар нэбтэрүүлхэ болонобди. Тэрэгүйгөөр хурдадхалгые, хубилган шэнэдхэлгые бэелүүлхэ хэрэгтэ бэрхэшэлнүүд тохёолдохо байна бшуу.

Партийна организацинууд, коммунистнууд юрын ажалшадтай нягта холбоо барисаатайгаар ажаллахаа, тэдэнэй байдал һуудал, ажал хэрэг болон ажабайдалаар ходол һонирхожо, али болохоор туһаламжа хүргэхэ, дэмжэхэ эзргэтэй. Тэзд иимэ ажал ябуулганууд хэр бэелүүлэгдэнэ гээшэб?

Хойто-Байгалай районой ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, коммунистнууд һанал бодолоо хубилгажа, ажалшад тухай ехэ анхарал хандуулна гэжэ хэлэхын аргагүй. БАМ-ай барилгада түрүүшын үдэрһөө хойшо хабаадалсаһан ажалай ветерануудай зариманиинь мүнөө хүрэтэр зохид һайн байрагүй байһан зандаа. Ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд эндэ сэхэ эзмэтэй. Бэшэшье олон дутагдалнууд районой һуурин, тосхонуудта олон дайралдана. Столово, магазин, сад-ясли, байрын гэрнүүд ехэ үсөөнөөр баригдана. Мүнөө районоймнай олонхи коллективүүд хамтын подрядай, еөһэдыгөө өөрынгөө мүнгөөр хангаха гуримуудые хэрэглэжэ, үйлэдбэридээ сэбэр олзо оруулжа эхилэнхэй. Энэ мүнгөөр байрын гэрнүүдые, сад-ясли, спортын байшангуудые бариха ёһотой аад, тиимэ юумэ хэнэгүй. Урданайхи шэнги бэлэн гэр байра абаад ригдадаг бэлэй. Энэ гэрнүүд хуушаржа, муудажа захаланхай. Заһабари хэхэ хэрэгтэй. Тезд эндэхи ажахын хүтэлбэрилэгшэд хүдэлмэришэдтөө туһалхаяа гол таһа арсадаг байха юм. Илангаяа барилга-хабсаралгын 572-дохи поездын хүтэлбэрилэгшэд ажалшадайнгаа байдал һуудал тушаа ехэ анхарал хандуулдаггүй, тэдэнэй эрилтэдэ хайша хэрэгээр хандана ха юм. Эндэхи хүдэлмэришэд КПСС-эй Северобайкальскын горкомдо, бусадшье дээдэн зургаануудта гомдол баридаг байна.

КПСС-эй Северобайкальскын горкомой хүдэлмэрилэгшэдэй шалгажа үзэхэдэ, энэ бүхы дутагдалнууд сүм элирүүлэгдээ. Тус поездын хүдэлмэришэдэй һуудаг байрын гэрнүүдэй хуушаржа, муудаһан дээрэнээ үбэлдөө досоонь хуйтэн байба. 10—12 градус дулаантай байра соо яагаад үбэлэй хуйтэниие үнгэргэхэ гээшэб? Энэ асуудалые КПСС-эй Северобайкальскын горком, «Нижнеангарсктрансстрой» трестын партком ехэ анхаралтайгаар хаража үзөөд, тодорхой хэмжээ ябуулгануудые абаһан байна. Тус поездын партийна организацийн секретарь В. В. Рузовта шанга һанаулга хэгдээ юм.

Партийна организацийн секретарь ажалшадайнгаа байдал һуудалаар заатагүй һонирхохо байгаа ха юм. Энэ хөөрэлдөөнэй һүүлээр эндэ зарим тэдэ юумэн хэгдэжэ эхилээ. Шэнэ Уоян посёлогой үйлсэ талмайдыдадаг гээшэ. Коммунистхүтэлбэрилэгшэ эгээл түрүүн хүдэлмэришэдэйнгээ байдал һуудал тухай бодомжолжо үзээхэ, тэдэнтэй уулзажа, һанал бодолыень мэдэжэ абаха ёһотой бшуу. Һайн зохид байратай, эдеэ хоолой зүйлөөр, хубсаһа хунараар түгэс хангагдаһан хүнүүд ажал дээрээшье һайн үрэ дүн түйладаг гэжэ олондо мэдээжэ ха юм.

Мүнөө үе сагай хүтэлбэрилэгшэд юрын ажалшадтай нягта холбоо барисаатай байха эзргэтэй. КПСС-эй Северобайкальскын горкомой хүдэлмэрилэгшэд ажалшадтай уулзажа хөөрэлдэдэг, һанамжа дурадхалнуудыень анхаралдаа абадаг заншалтай болонхой. Среда бүхэндэ горкомой секретарьнар, хүдэлмэрилэгшэд бултадаа ажалша коллективүүдтэ ошожо, уулзалгануудые үнгэргэнэ, тэндэ үнэн зүрхэнһөө юрын хүдэлмэришэдтэй хөөрэлдэнэ. Тиихэдэ һарадаа нэгэ удаа полит-үдэрнүүдые үнгэргэнэбди. Томо ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, КПСС-эй горкомой, районно, городской Соведүүдэй гүйсэдкомуудай хүдэлмэрилэгшэд ажалша коллективүүдтэ баһал ошожо, лекцинүүдые уншахынгаа хажуугаар, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэнэ, элдэб олон асуудалнуудта харюусана.

Бидэ партийн горкомой үдэрнүүдые холын һуурин, тосхонуудта үнгэргэдэг болообди. Иимэ үдэрнүүдые амжалтатайгаар үнгэргэхын тула түгэс бэлэдхэл хэхэ хэрэгтэй. КПССхүдэлмэришэдэйнгээ байдал һуудал тухай бодомжолжо үзээхэ, тэдэнтэй уулзажа, һанал бодолыень мэдэжэ абаха ёһотой бшуу. Һайн зохид байратай, эдеэ хоолой зүйлөөр, хубсаһа хунараар түгэс хангагдаһан хүнүүд ажал дээрээшье һайн үрэ дүн түйладаг гэжэ олондо мэдээжэ ха юм.

Мүнөө үе сагай хүтэлбэрилэгшэд юрын ажалшадтай нягта холбоо барисаатай байха эзргэтэй. КПСС-эй Северобайкальскын горкомой үдэр үнгэргөөбди. Энэ һуурин Северобайкальск хотоһоо 240 километр холо оршоно. Урдань иишэ гансал агаараар хүрэжэ ерэдэг байгаабди. БАМ-ай барилгашадай туһаламжаар иишэ авто-харгы баригданхай. Тиимэһээ автомашинануудаар Куморо хүрэтэр ашаан зөөгдэдэг болонхой. Энэ үдэртэ партийн горкомой секретарьнар, таһагүудые даагшад, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд хамта 27 хүн хабаадалсаа. КПССэй горкомой нэгэдэхи секретарь В. А. Никулинских, арадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Н. Б. Бужинаевтай хамта Куморо һууринда байрын 8 гэр, соёлой байшан, хилээмэ бариха гэр бодхоохо гэһэн асуудал «Северный» совхозой хүтэлбэрилэгшэдтэй шиидхэбэ. Мүн лэ Куморо һуурин һаа Шэнэ Уоян поселок хүрэтэр (70 километр) автобус ябуулжа, хүн зониие зөөхэ шиидхэбэ-шэ, амархан һууха гэжэ һанадаг хүтэлбэрилэгшэд үшөөл бий байһаар.

Шэнэ Уоян БАМ-ай түрүүшын посёлогуудай нэгэниинь мүн болоно. Эндэ мүнөө арбаад мянган хүн ажаһууна. Түрүүшын жилүүдтэ эндэ байрын гэрнүүд яһала олоор баригдаг бэлэй. Энэ гэрнүүд хуушаржа, муудажа захаланхай. Заһабари хэхэ хэрэгтэй. Тезд эндэхи ажахын хүтэлбэрилэгшэд хүдэлмэришэдтөө туһалхаяа гол таһа арсадаг байха юм. Илангаяа барилга-хабсаралгын 572-дохи поездын хүтэлбэрилэгшэд ажалшадайнгаа байдал һуудал тушаа ехэ анхарал хандуулдаггүй, тэдэнэй эрилтэдэ хайша хэрэгээр хандана ха юм. Эндэхи хүдэлмэришэд КПСС-эй Северобайкальскын горкомдо, бусадшье дээдэн зургаануудта гомдол баридаг байна.

КПСС-эй Северобайкальскын горкомой хүдэлмэрилэгшэдэй шалгажа үзэхэдэ, энэ бүхы дутагдалнууд сүм элирүүлэгдээ. Тус поездын хүдэлмэришэдэй һуудаг байрын гэрнүүдэй хуушаржа, муудаһан дээрэнээ үбэлдөө досоонь хуйтэн байба. 10—12 градус дулаантай байра соо яагаад үбэлэй хуйтэниие үнгэргэхэ гээшэб? Энэ асуудалые КПСС-эй Северобайкальскын горком, «Нижнеангарсктрансстрой» трестын партком ехэ анхаралтайгаар хаража үзөөд, тодорхой хэмжээ ябуулгануудые абаһан байна. Тус поездын партийна организацийн секретарь В. В. Рузовта шанга һанаулга хэгдээ юм.

Партийна организацийн секретарь ажалшадайнгаа байдал һуудалаар заатагүй һонирхохо байгаа ха юм. Энэ хөөрэлдөөнэй һүүлээр эндэ зарим тэдэ юумэн хэгдэжэ эхилээ. Шэнэ Уоян посёлогой үйлсэ талмайдыдадаг гээшэ. Коммунистхүтэлбэрилэгшэ эгээл түрүүн хүдэлмэришэдэйнгээ байдал һуудал тухай бодомжолжо үзээхэ, тэдэнтэй уулзажа, һанал бодолыень мэдэжэ абаха ёһотой бшуу. Һайн зохид байратай, эдеэ хоолой зүйлөөр, хубсаһа хунараар түгэс хангагдаһан хүнүүд ажал дээрээшье һайн үрэ дүн түйладаг гэжэ олондо мэдээжэ ха юм.

Мүнөө үе сагай хүтэлбэрилэгшэд юрын ажалшадтай нягта холбоо барисаатай байха эзргэтэй. КПСС-эй Северобайкальскын горкомой хүдэлмэрилэгшэд ажалшадтай уулзажа хөөрэлдэдэг, һанамжа дурадхалнуудыень анхаралдаа абадаг заншалтай болонхой. Среда бүхэндэ горкомой секретарьнар, хүдэлмэрилэгшэд бултадаа ажалша коллективүүдтэ ошожо, уулзалгануудые үнгэргэнэ, тэндэ үнэн зүрхэнһөө юрын хүдэлмэришэдтэй хөөрэлдэнэ. Тиихэдэ һарадаа нэгэ удаа полит-үдэрнүүдые үнгэргэнэбди. Томо ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, КПСС-эй горкомой, районно, городской Соведүүдэй гүйсэдкомуудай хүдэлмэрилэгшэд ажалша коллективүүдтэ баһал ошожо, лекцинүүдые уншахынгаа хажуугаар, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэнэ, элдэб олон асуудалнуудта харюусана.

Бидэ партийн горкомой үдэрнүүдые холын һуурин, тосхонуудта үнгэргэдэг болообди. Иимэ үдэрнүүдые амжалтатайгаар үнгэргэхын тула түгэс бэлэдхэл хэхэ хэрэгтэй. КПССэй горкомой хүдэлмэрилэгшэдэй гадна ажахын хүтэлбэрилэгшэд хабаадалсажа, ажалшадай зүгһөө захил заабари абаад, олон шухала асуудалнуудые хамтааран, түргэнөөр шиидхэдэг болоо. Иимэ үдэрнүүдэй удха шанар, үүргэ нүлөөниинь аргагүй ехэ. Ажалшад иимэ үүлзалгануудые хүлеэдэг, мүн бэлэдхэл хэдэг юм.

КПСС-эй горкомой нэгэдэхи секретарь, арадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэтэй хамта үдэр бүри ябажа байха аргагүй ха юм, Гэбэшье эдэ хоёр хүтэлбэрилэгшэд үгэеэ ойлголсожо, али олон асуудалнуудые саг дары шиидхэхэ аргатай.

Һаяшаг бидэ районоймнай эгээл холын һуурин Кумородо КПСС-эй горкомой үдэр үнгэргөөбди. Энэ һуурин Северобайкальск хотоһоо 240 километр холо оршоно. Урдань иишэ гансал агаараар хүрэжэ ерэдэг байгаабди. БАМ-ай барилгашадай туһаламжаар иишэ авто-харгы баригданхай. Тиимэһээ автомашинануудаар Куморо хүрэтэр ашаан зөөгдэдэг болонхой. Энэ үдэртэ партийн горкомой секретарьнар, таһагүудые даагшад, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд хамта 27 хүн хабаадалсаа. КПССэй горкомой нэгэдэхи секретарь В. А. Никулинских, арадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Н. Б. Бужинаевтай хамта Куморо һууринда байрын 8 гэр, соёлой байшан, хилээмэ бариха гэр бодхоохо гэһэн асуудал «Северный» совхозой хүтэлбэрилэгшэдтэй шиидхэбэ. Мүн лэ Куморо һуурин һаа Шэнэ Уоян поселок хүрэтэр (70 километр) автобус ябуулжа, хүн зониие зөөхэ шиидхэбэ-

НЯГТА ХОЛБООТОЙГООР

Хубилган шэнэдхэлгын замаар

МҮРЫСӨӨ ҺЭРГЭЭХЭ ХЭРЭГТЭЙ

Промышленностиин шэнжэлэл

Ажахы эрхилэлгын шэнэ эрхэ байдалда социалис мүрысөөн хэрэгтэй гээшэ гү, ямар нэгэн ондоо, шэнэ арга зохёогоо һаа, аятай байгаа гэһэн хөөрэлдөөнүүд гаредаг болонхой. Һаянай республикын хүтэлбэрилэгшэд энэ асуудалда анхаралаа хандуулба. Ажалша коллективүүдтэ мүрысөө һэргээхэ түхай хөөрэлдөөн үргэнөөр гарана. Эсэгэй дүнгүүдтэ, үйлэдбэриин ашаг үрэдэ, хүн зониие эдэбхижүүлгэдэ мүрысөөнэй үүргэ дээшэлүүлэгдэхэ ёһотой. Зохёохы ёһоор, үйлэдбэриин онсо шэнжэ һайса хараада абан мүрысөөнэй эмхидхэгдээ һаа, хэлсээнэй ёһоор продукци эльгээхэ, мүн ажалай бүтээсын түсэб сүм дүүргэгдэхэ, шанарэй, нөөсөөнүүдые алмаха талаар уялганууд бэелүүлэгдэнэ.

1989 оной январь-апрелиин хугасаада республикын промышленность хангалтатай хүдэлжэ гараа гэхын аргагүй. Хэрбээ түрүүшын кварталай дүнгөөр хэлсээнэй уялгануудые дүүргэхэ түсэб 99,3 процентдэ хүргэгдөө һаа, мүнөө бүришье доошоо оробо гэхэ гү, али 99,1 процентдэ хүрэнэ. Гэбэшье продукцияа саг болзортонь эльгээдэг, хэрэглэшэдээ хойшонь татадаггүй предприятинууд нилээн олон. Гусиноозерск хотын промышленность абаад харая. Хэрбээ «Гусиноозерская» шахта нёдондо үе-үе болоод хойнотолгодо ородог һаа, мүнөө жэл жэгдэ һайнаар хүдэлнэ. Холбоолжоной шулуун нүүрһэнэй уурхайнхидаа жэлэй эхинһээ урагшатай. Ажал эмхидхэлгын талаар нилээн дүй дүршэл эндэ согсологдонхой.

Зэдын комбинат, «Вторчермет» предприяти, «Татарский ключ» уурхай, Ципиканай прииск, Таловкын түмэр бетон хэрэгсэлнүүдэй завод түрүү эзргэдэ дабшаһаар. Машина бүтээлгын комплексын предприятинуудта тогтобол, «Тепприбор» завод, саг үргэлжэ хойнотожо ябаһан «Бурятферммаш» нэгэдэл дүрбэн һарын дүнгөөр хэлсээнэй уялгануудые 100 процент дүүргэнэ байна. Харин «Электромашина» завод «уруутаа», энэ талаар дүнгынь 99,4 процентдэ хүрэнэ гээд тэмдэглэмээр.

Территориально - үйлэдбэриин «Забайкаллес» нэгэдэл урданайхидаал адли ахир дүнгүүдтэй. Илангаяа Байгал нуурай баялиг аршалан хамгаалхын тула нэмэлтэ хэмжээнүүдэй абтажа эхилхэдэ, үйлэдбэриин ажал ябуулгань хизаарлагдаһан байна. Байгалай, Гусиноозерскын, Горхоной, Хандагайн, Яруунын, Хурамхаанай леспромхозууд хэлсээгээр хараалагдаһан уялгануудые бэелүүлжэ шадаа һаань, Буряадай мебельно-модо болбосоруулгын комбинадай байдал һайжараагүй зандаа. Үнинэй хүдэлмэришэдшье ажалһаа гаража ошоно. Түүхэй эдэй дуталдахада, түсэб дүүргэлтэ урагшагүй, салин хүлһэншье бага байна ха юм.

Онохойн «одоной комбинат жэгдэ, тэгшэ һайнаар хүдэлнэ. Зомгеолоор хабтагайнуудые хэдэг цехтэнь капитальна заһабарилга хэгдэһэн, һэльбэн шэнэдхэгдэһэн, гаргашаяа гүйсэд тэхэрюулэн, ашаг олзотойгоор ажаллана. Комбинадай хүтэлбэрилэгшэдэй энэ цехтэ онсо анхардагынь ойлгосотой. Модон хабтагайнууд барилгада аргагүй хэрэгтэй ха юм. Тиихэдэ Байгалай модоной бааза энэ талаар түсэбөө оройдоол 57,5, Хандагатайн, Хүртэйн, Шуулутайн леспромхозууд тус тустаа 99,5, 97,8 ба 98 процент дүүргэһэн байна.

Хамта дээрээ оройдоол 7 район хэлсээнэй ёһоор продукци эльгээхэ түсэбөө бодоторо бэелүүлээ. Тэрэ тоодо Захааминай, Хурамхаанай, Прибайкалийн районуудые түрүүлэн нэрлэмээр, мүн Северобайкальск, Гусиноозерск хотонуудай промышленностиие алгад гаража болохогүй. Улаан-Удэ хотын бүхы районууд гээгдэлдэ оронхой.

Энэ хугасаа соо хүлеэгдэжэ байһан ашаг олзын түсэб 113,3 процент бэедүүлэгдэхээр хүлеэгдэнэ. Илангаяа анхармаар тоонууд гэхэдэ, Зэдын комбинадай коллектив 135, Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын заводой —116,8, Элхийн туршалгын-механическа заводой —113,7 процент гээд харуулагданхай. «Забайкаллес» нэгэдэлэй заһабарилга-барилгын управлени, Хурамхаанай леспромхоз ашаг олзо абаха түсэбөө 2 дахин үлүүлэн дүүргэхэ гэжэ хүлеэгдэнэ.

Гүрэнэй захил, промышленна гол шухала продукци үйлэдбэрилгэдэ анхархада, электродвигательнүүдые, приборнуудые, автоматизацийн хэрэгсэлнүүдые, тэрэнэй запас частьнуудые, мал ажалай машинануудые бүтээн гаргаха түсэбүүд дүүргэгдээгүй. Энэ хугасаа соо түсэбөө гадуур 10 мянган тонно шулуун нүүрһэн малтагдаһан 29,1 мянган кубометр модон тайгаһаа зөөжэ гаргагдаһан, 2784 тонно целлюлозо буйлуулагдаһан, 4,8 мянган дүрбэлжэн метр гэр байра баригдаһан, 8 мянган тонно цемент үйлэдбэрилэгдэһэн, 45 мянган дүрбэлжэн метр ноохон бүд нэхэгдэнэн, 0,15 мянган тонно ноохон угаагдаһан, 5451 мянган түхэригэй эдеэ хоолой бэшэ эд бараа (хүнгэн промышленностиин эд бараагүйгөөр) гаргагдаһан байна.

Эдэ бүгэдэ жэшээнүүдые дурдахадаа, үйлэдбэриин хэрэгүүдтэ мүрысөөнэй нүлөөе мартаха ёһогүйбди. Жэшээлбэл, Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ нарин сэмбын комбинадта ажахын тоосооной, мүрысөөнэй дүнгүүд гэжэ илгардаггүй, ниитэлэгдэнхэй юм. Шанар, ашаг олзо, эльгэ хүсэ алмалта, ажалай бүтээсын ургалта — эдэ бүгэдэ предприятиин гол дүнгүүд мүн.

Социалис мүрысөө эмхидхэлгые нарижуулан һайжаруулха хүдэлмэри эдэбхижүүлэгдэхэ ёһотой. Эндэ профсоюзуудай үүргэ харюусалга ехэ. Мүрысөөндэ илагшадые материальна талаһаа урмашуулгын арганууд тушаа өөрэгүй бодожо үзэхөөр болоо. Ажахын тоосооной, кооперативай, арендын эрхэ байдалда мүрысөөнэй гуримуудые шэнээр хаража үзэхэ саг ерэ.

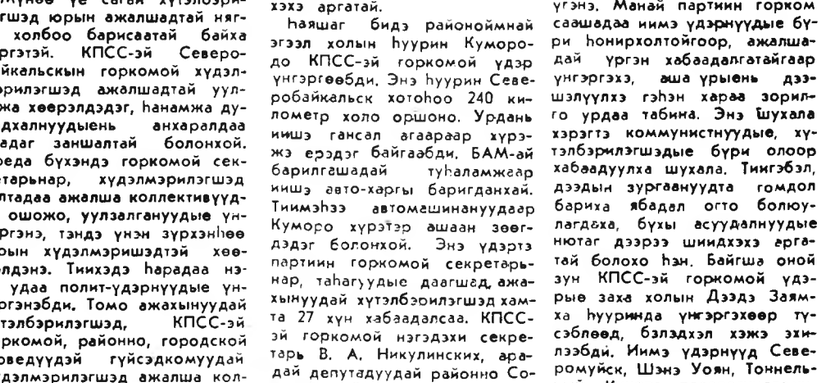

Улаан-Удын Ленинэй орденто ЛВРЗ-гэй локомотиво-колесно цех эгээл томо цехүүдэй нэгэн юм. Даруу номгон зантай Клавдия Александровна Пиядинае эндэ харахат. Тэрэ Улаан-Удын Железнодорожно техникум заочно дүүргээд, мүнөө ОТК-да контролероор хүдэлнэ. Ажалай ветеран, ажалдаа коммунис ёһоор хандалгын жишээ харуулха, техникэ шудалха, өөрынгөө мэргэжэл һайжаруулха гэжэ эн нүхэрнай саг үргэлжэ оролдодог юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: К. Я. Пиядина.

ДҮНГҮҮД СОГСОЛОГДОО

Локомотив-вагон заһабарилгын заводой цехүүдэй, участогуудай, бригаданууудай коллективүүд, хүдэлмэришэд түсэбтэ даабаринуудаа, абаһан үялгануудаа дүүргэхын, эрхим шанартай продукци гаргахын, «Мэргэжэлээрээ эрхимлэгшэ», «Эрхим залуу хүдэлмэришэн», «Шанарай талаар эрхимлэгшэ» гэһэн хүндэтэ нэрэ эзэргэнүүдтэ хүртэхын түлөө үнинэй мүрысөөнэй гуримай ёһоор түрүүлжэ гараһан коллективүүд, хүдэлмэришэд мүнгэн шангаар, дамжуулгын Улаан вымпелээр шагнагдадаг. Тиигэжэ тэдэнэрэй нэрэ заводой, олон хэнэгтэй «Локомотив» газетэдэ толилогдоно. Һаяхан мүрысөөнэй дүнгүүд согсологдожо, олондо мэдээжэ болгогдобо. Цехүүдэй дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ вагон хабсаралгын, эзэд шудхалгын, заһабарилга-барилгын цехүүд түрүүлээ. Һайн шанартай продукци гаргахын түлөө дэлгэрһэн мүрысөөндэ түмэр хэрэгсэлнүүдэй, вагоной кузов заһабарилгын, заһабарилгын-механическа цехүүд шалгаруа. Тиигэжэ тэдэнэр дамжуулгын Улаан вымпелээр, мүнгэн шангаар шагнагдадаг. Инструментальна цехэй слесарь С. Казарбин, заһабарилгын механическа цехэй токарь А. Маркаков, локомотив хабсаралгын цехэй электро-хабсаргаша Д. Солодухин, аппаратна цехэй электро-слесарь А. Мирлас болон бусад «эрхим залуу хүдэлмэришэн» гэһэн хүндэтэ нэрэ солодо хүртөө.

Т. СОБИНКОВА.

ЭРХИМҮҮД НЭРЛЭГДЭЭ

Ажахы эрхилэлгын шэнэ эрхэ байдалда хүдэлжэ байһан «Электромашина» заводой коллектив байгша оной түсэбтэ даабаринуудые сум дүүргэхын түлөө социалис мүрысөө дэлгэрүүлэн ажаллажа байнхай. Мүрысөөнэй гуримай ёһоор дүнгүүд һара бүри согсологдожо, эрхимлэгшэд тодоруулагдадаг юм.

Заводой профком ээлжээтэ заседани дээрээ, үнэрһэн һарын дүнгүүдые согсолоод, эрхимүүдые нэрлээ. Цехүүдэй дунда дэлгэрһэн ажалай урилдаанда арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараа бүтээн гаргадаг цехэй коллектив түрүүлжэ гараа. Жэлэй эхиннһээ түсэбэй ёһоор 57 мянган электрогүсэ бүтээхэ ёһотой аад, үнэн дээрээ 84,2 мянганда хүргэнэн байна. Мүн даабаринһаа гадуур 11 мянган электрокипятильник бүтээжэ, хэрэглэгшэдтэ эльгээгээ. Тус цехэй коллектив үйлэдбэрилэн гаргадаг продукциин шанар һайжаруулха хэрэгтэй горитой анхарал хандуулдаг. Энээнэй тула хүдэлмэришэд эрдэм мэдэсэеэ дээшэлүүлнэ, шэнэ оньһон техникэ үйлэдбэридэ тодхоно. Участогуудай дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ тус цехэй мастер Нина Николаевна Гулиенкын хүтэлбэрилдэг коллектив эрхимлээ.

Н. СТУПИНА,
заводой социалис мүрысөөнэй талаар инженер.

Буряадай АССР-эй Министрнүүд Советтэ, профсоюзуудай совет

РСФСР-эй Министрнүүдэй Советтэй болон ВЦСПС-эй 1986 оной августын 25-най 374-дэхи номерой «Арбан хоердохи табан жилэй даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө Бүхэсоюзна социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ хэмжээнүүд тухай» тогтоолые бэелүүлэн, мүн РСФСР-эй Госагропромой коллегиин болон РСФСР-эй АПК-гай хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай республиканска комитедэй Президиумэй 1986 оной ноябриин 25-най 12/9 номерой тогтоолоор баталагдаһан РСФСР-эй Госагропромой системэдэ Бүхэроссин социалис мүрысөөнэй гуримуудтай зохилдуулан, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет ба профсоюзуудай совет иигэжэ тогтообо:

— Үйлэдбэриин подразделенинүүдэй, колхоз, совхозуудай — отделенинүүдэй, бригаданууудай, фермэнүүдэй, участогуудай, звенонуудай, хүдөө ажахын предприятинуудай болон эмхидхэлгын коллективүүдые Бүхэроссин социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ хэмжээнүүдтэй танилцаһан тоолоод, 1989 оной саргалтын ёһоор, дүн хамта 24 мянган хэриг гэхэ гү, али түс тустаа 1000 хэмжээнэй мүнгэн шан бэлгэ тайгаар РСФСР-эй Госагропромой, АПК-гай хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай республиканска комитедэй Президиумуудай вымпелнүүдээр шагнаха;

— хүдөө ажахын үйлэдбэриин тус тус гэжэлтэй хүдэлмэрилэгшэдые социалис мүрысөөндэ илаһанда, 1989 оной 2-дохи хабсаргалтын ёһоор, дүн хамта 10 мянган хэриг гэхэ гү, али түс бүхэндэ 500 хэриг хэмжээнэй мүнгэн шан бэлгэ тайгаар РСФСР-эй Госагропромой, АПК-гай хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай республиканска комитедэй Хүндэлөлөй вымпелнүүдээр шагнаха.

РСФСР-эй ГОСАГРОПРОМОЙ, АПК-гай ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ ПРОФСОЮЗАЙ РЕСПУБЛИКАНСКА КОМИТЕДЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ВЫМПЕЛНҮҮДЭЭР, 500-һаа 1000 ТУХЭРИГ МҮНГЭН ШАНГУУДААР ШАГНАГДАҺАН ҮЙЛЭДБЭРИИН ПОДРАЗДЕЛЕНИНҮҮДЭЙ КОЛЛЕКТИВҮҮД

Баргажанай районһоо

Шитханай совхозой 1-дэхи һүнэй фермэ (МТФ-е даагша нүхэр Н. П. Распопов)—1000 түхэриг.

Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой тракторна бригада (бригадир нүхэр Ц. П. Пириванов)— 750 түхэриг.

Баунтын районһоо

«Монгойский» совхозой тэжээл бэлэдхэлгын бригада (бригадир нүхэр А. Ж. Самбаев)— 700 түхэриг.

Бэшүүрэй районһоо

«Дружба» колхозой Ара-Хэрээтын һүнэй фермэ (МТФ-е даагша нүхэр В. В. Сидинкина) —900 түхэриг.

Дзержинскийн нэрэмжэтэ совхозой хонишодой бригада (ахалагша хонишон нүхэр И. М. Конечных)—500 түхэриг.

Зэдын районһоо

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой эбэртэ бодо мал шахан таргалуулгын звено (звеное даагша нүхэр И. А. Югов)—500 түхэриг.

«Октябрьский» совхозһоо Түбэй һүнэй фермэ (МТФ-е даагша нүхэр Н. П. Топшеева) —1000 түхэриг.

Яруунын районһоо

«Победа» колхозой ороһоо үйлэдбэрилгын бригада (бригадир нүхэр Ц. Ж. Ширапдоржиев)—700 түхэриг.

Тулдуунай совхозой һүнэй фермэ (МТФ-е даагша нүхэр Ц.-Е. С. Шалдаев)—750 түхэриг.

Загарайн районһоо

«Талецкий» совхозой эбэртэ бодо мал шахан таргалуулгын комплекс (комплексын начальник нүхэр Г. Д. Сандаков)—1000 түхэриг.

«Дружба» совхозой 2-дохи һүнэй фермэ —750 түхэриг.

Захааминай районһоо

Дүтэлүүрэй совхозой Бүтүүгэй һүнэй фермэ (МТФ-е даагша нүхэр И. Ц. Бальжанов—500 түхэриг.

Хамнинн совхозой тракторно-таряан ажалай бригада (бригадир нүхэр В. А. Амуров)—800 түхэриг.

Ивалгын районһоо

«8-ое марта» колхозой трактор-но-таряан ажалай бригада (бригадир Л. Г. Макров)—700 түхэриг.

Кабанскын районһоо

Байгал-Хударын совхозой һүнэй фермэ (МТФ-е даагша нүхэр Н. Б. Ербаева)—750 түхэриг.

Кабанскын шубуунай фабрикын Колесовско 1-дэхи МТФ (МТФ-е даагша нүхэр В. И. Дранкин)—800 түхэриг.

Хэжэнгын районһоо

Ушхайтын совхозой трактор-но-таряан ажалай бригада (бригадир нүхэр Д. Н. Цынгуев)—700 түхэриг.

Чисаанын совхозой Булагай һүнэй фермэ (МТФ-е даагша нүхэр А. Б. Даржаев)—800 түхэриг.

Хурамхаанай районһоо

Аргатын совхозой трактор-но-таряан ажалай бригада (бригадир нүхэр Г. В. Харанохоев)—750 түхэриг.

Уланхаанай совхозой һүнэй фермэ (МТФ-е даагша нүхэр Д. И. Ухинов)—800 түхэриг.

Хяагтын районһоо

Ехэ Нугын совхозой хонишодой бригада (ахалагша хонишон нүхэр А. А. [illegible] ев)—500 түхэриг.

Мухар-Шэбэрэй районһоо

«Родина» колхозой [illegible] но-таряан ажалай бригада (бригадир нүхэр И. [illegible] сов)—1000 түхэриг.

«Забайкалец» совхозой [illegible] нэй фермэ (МТФ-е [illegible] нүхэр Е. С. Фетисов) [illegible] түхэриг.

Прибайкалийн районһоо

«Прибайкалец» совхозой [illegible] рымска һүнэй фермэ [illegible] даагша нүхэр В. С. [illegible] кинов)—750 түхэриг.

Хойто-Байгалай районһоо

«Тыйский» совхозой [illegible] һүнэй фермэ (МТФ-е [illegible] нүхэр П. П. Иванов) [illegible] хэриг.

Сэлэнгын районһоо

Химнын совхозой [illegible] най һүнэй фермэ (МТФ [illegible]

Тельманэй нэрэмжэтэ [illegible] хозой трактор-но-таряан [illegible] лай 2-дохи бригада [illegible] нүхэр С. Т. Очиров) [illegible] хэриг.

Тарбагатайн районһоо

Ленинэй нэрэмжэтэ [illegible] зой гахайн фермэ [illegible] даагша нүхэр Е. А. [illegible] —500 түхэриг.

Түнхэнэй районһоо

«Маяк» колхозой [illegible] һүнэй фермэ (МТФ-е [illegible] нүхэр Е. Н. Устинов) [illegible] түхэриг.

Ленинэй нэрэмжэтэ [illegible] зой Шанаагай трактор [illegible] гада (бригадир нүхэр [illegible] Удаев)—700 түхэриг.

Хоринин районһоо

«Георгиевский» совхозой [illegible] галантын һүнэй фермэ [illegible] лагша һаалишан нүхэр [illegible] Ширапова)—700 түхэриг.

Перфенов Степан [illegible] вич — Ленинэй нэрэмжэтэ [illegible] хозой хонишон.

Прибайкалийн районһоо

Коношонкина Галина [illegible] кентьевна — «Прибайкалец» [illegible] колхозой һаалишан.

Чумакова Любовь [illegible] —«Зырянский» совхозой [illegible] лишан.

Хойто-Байгалай районһоо

Сирота Александр [illegible] —«Тыйский» совхозой [illegible] шон.

Сэлэнгын районһоо

Жигдуров Павел [illegible] — Карл Марксын нэрэмжэтэ [illegible] колхозой механизатор.

Тарбагатайн районһоо

Федоров Сергей [illegible] вич —«Дружба» колхозой [illegible] торист.

Алексеева Ульяна [illegible] пьевна — Ленинэй нэрэмжэтэ [illegible] колхозой һаалишан.

Түнхэнэй районһоо

Бакшеева Нина [illegible] —«Сибиряк» колхозой [illegible] шан.

Бадлуева Любовь [illegible] на —«Маяк» колхозой [illegible] шан.

Бандеев Геннадий [illegible] евич —Саяанай совхозой [illegible] лишан.

Хоринин районһоо

Плашакова Маргарита [illegible] тьевна — Удын совхозой [illegible] лишан.

Балданов Цыреми[illegible] жапович — Хоринин [illegible] залуу мал томо болгох [illegible] ратор.

РСФСР-эй ГОСАГРОПРОМОЙ БОЛОН АПК-гай ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ ПРОФСОЮЗАЙ РЕСПУБЛИКАНСКА КОМИТЕДЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ДИПЛОМУУДААР БА ТУС ТУСТАА ХЭРИГЭЙ МҮНГЭН ШАНГААР ШАГНАГДАҺАН ХҮДӨӨ АЖАХЫН ҮЙЛЭДБЭРИИН МЭРГЭЖЭЛНҮҮДЭЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ.

Баргажанай районһоо

Новиков Виктор Лазаревич — Баргажанай совхозой трактористт.

Кокорина Прасковья Ильинична — Бодоной совхозой оньһон аргаар үнэздые һаадаг оператор.

Баунтын районһоо

Цин-Су-Цай Феньо Иванович — Джилиндын совхозой мал адуулагша.

Бэшүүрэй районһоо

Плюснин Николай Васильевич —«Победа» колхозой жолоошон.

Иванова Харитинья Минаевна —«Подгорный» совхозой гахайшан.

Зэдын районһоо

Жигдурова Галина Сандановна —«Коммунизм» колхозой һаалишан.

Базарова Галина Очировна — Борьёогой совхозой хочишон.

Бадмажапова Валентина Чултумовна —«Октябрьский» совхозой хонишон.

Яруунын районһоо

Курмазов Игорь Гаврилович — Яруунын совхозой жолоошон.

Жамьянова Анна Цыреновна —«Коммунизм» колхозой һаалишан.

Загарайн районһоо

Ларионова

...ойда Намсараевай 100-дахи хабар

Х. Намсараев

БУРЯАД ОРОМНИ

Жабхалантай соргой
hайхан
Сэсэрлиг орон болоболшн,
Жаргалаита үндэр баян
Энхэ байдал зохёоболшн,
Түрэhэн гараhан
зүрхэнэйм
Түрэл Буряад оромни.

Субад мүнгэн тэнгэриндэш
Солбон одон яларнал.
Социалис номин дайдадаш
Суута хүнүүд тодорнол,
Түрэhэн гараhан
зүрхэнэйм
Түрэл Буряад оромни.

...манай ороной, республикымнай олониитэ уран зохёолшын ойн баярые үргэнөөр тэмдэглэбэ

...НИСТРНҮҮД...АЙ СОВЕД...

...рнуудай, хүдөө ажа... ...нуудай болон эмхи... ...ктивүүдые Бүхэросси... ...э илаhанда тоолоод, ... ёhоор, дүн хамта 24 ... ...гэхэ гү, али түс түст... ...хэнэй мүнгэн шан б... ...СФСР-эй Госагропром... ...үдэлмэрилэгшэдэй пр... ...анска комитедэй Х... ...дээр шагнаха;

...ажахын үилэдбэрин... ...үдэлмэрилэгшэдые ... ...мүрысөөндэ илаhанда... ...саргалтын ёhоор, дүн ... ...эгү, али түс бүхэндэ... ...хэнэй мүнгэн шан б... ...СФСР-эй Госагропром... ...үдэлмэрилэгшэдэй пр... ...нска комитедэй Хүндэ... ...шагнаха.

...ШЭДЭЙ ПРОФСОЮЗА... ...ОР, 500-haa 1000 ТҮХЭРИ... ...ПОДРАЗДЕЛЕНИНҮҮДЭ...

...нишон нүхэр А. А... ...ев)—500 түхэриг.

Мухар-Шэбэрэй ...

«Родина» колхо... ...но-тарыан ажалай... (бригадир нүхэр ... ...сов)—1000 түхэриг.

«Забайкалец» со... ...нэй фермэ (МТ... ...нүхэр Е. С. Фет... ...түхэриг.

Прибайкалин ...

«Прибайкалец» ко... ...рымска hүнэй фер... ...даагша нүхэр В. С... ...кинов)—750 түхэриг.

Хойто-Байгалай ...

«Тыйский» совхоз... ...нэй фермэ (МТ... ...нүхэр П. П. Иванов... ...хэриг.

Сэлэнгын райо...

Химмын совхозой ... ...най hүнэй фермэ 8... ...до харуулба.

Тельманэй нэрэм... ...хозой тракторно-та... ...лай 2-дохи бригада... ...нүхэр С. Т. Очиро... ...хэриг.

Тарбагатайн ра...

Ленинэй нэрэмж... ...зой гахайн ферм... ...даагша нүхэр Е. А. ... ...—500 түхэриг.

Түнхэнэй райо...

«Маяк» колхозой ... hүнэй фермэ (МТ... нүхэр Е. Н. Усти... түхэриг.

Ленинэй нэрэмж... ...зой Шанаагай трак... ...гада (бригадир нүхэ... Удаев)—700 түхэриг.

Хорин...

«Георгиевский» со... ...галантын hүнэй фе... ...лагша hаалишан н... Ширапова)—700 тух...

...РИЛЭГШЭДЭЙ ПРОФ... ...НҮҮДААР БА ТУС ТУС... ...АЖАХЫН ҮИЛЭДБЭРИЙ...

Перфенов Степа... ...вич — Ленинэй нэрэм... ...хозой хонишон.

Прибайкалин ра...

Коношонкина Га... ...кентьевна — «При... ...колхозой hаалишан.

Чумакова Любов... —«Зырянский» сов... ...лишан.

Хойто-Байгалай ра...

Сирота Александ... —«Тыйский» совхоз... ...шон.

Сэлэнгын райо...

Жугдуров Павел — Карл Марксин ... колхозой механизат...

Тарбагатайн ра...

Федоров Сергей ...вич —«Дружба» колх... ...тористт.

Алексеева Ульяна ...пьевна — Ленинэй ... колхозой hаалишан.

Түнхэнэй райо...

Бакшеева Нина —«Сибиряк» колхо... ...шан.

Бадлуева Любов... ...на —«Маяк» колхо... ...шан.

Бандеев Геннади... ...евич —Саяанай сов... ...лишан.

Хорин...

Плашакова Марга... ...тьевна — Удын сов... ...лишан.

Балданов Цыре... ...жапович — Хорин... ...залуу мал томо бол... ...ратор.

ЭХИЛБЭ

...ектые тэрэнэй үзэм... ...биба.

СССР-эй газар д... ...гадаадын оронуудта... ...лэлгын добтолгонуу... ...оронойнгоо түлөө ... ...нуудта унаhан хүнүү... ...рэ, обогуудые, алд... ...ринаар бэдэрэн ... ...додхохо, шалгаха г... ...расхаалай бүхэсоюзна... ...рые бэлдэжэ гарга... ...асуудал болоно. Иле... ...рэгүйгөөр үгы бол... ...нүүд тушаа нарин ... ...дэрэлтэ хэгдэхэ ёhото... (ТА...

...коллективүүд концерт... ...каруулна. Тэдэнэй ... ...олохон коллективүүд ... ...академическэ гэhэн ... ...рэ зэргэдэ хүртэнхэй.

Научно-практическа... ...ференциин үедэ фест... ...хабаадагшад хүүгэдые... ...мэй талаар хөмүүнүүл... ...кэмэй болон дүүрэй ... ...нарай мэргэжэл ... ...дэшэлүүлхэ асуудал... ...үбшэн хэлсэбэ. РСФСР... ...позиторнуудай холбоо... ...лой болон гэгээрэлэй ... ...убликанска министрос... ...эй түлөөлэгшэд фест... ...удэлмэридэ хабаадалса... (ТА...

МОСКВАДА

...бүтаба). Ороной, манай ниислэлэй П. И. Чайковскийн нэрэмжэтэ Концертнэй зал соо Х. Н. Намсараевай ...эй ойдо зорюулагдаhан баяр ёололой ...дэр болобо. РСФСР-эй Уран зохёолшодой ...ениин түрүү лэгшэ, Социалис Ажалай Герой, ...СР-эй Гүрэнэй шангүүдэй лауреат С. В. Ми...ие нэгэгэд, саашаа хүтэлбэрилбэ. КПСС-эй ...ой секретарь Л. Ч. Нимаева уран зохёолшын ...мтар тухай дэлгэрэнгы элидхэл хэбэ.

...СР-эй арадай поэздүүд Н. Дамдинов, Д. Жал...б. Дугаров, Е. Петонов болон манай бусад ...шулэгүүдээ үншаба. РСФСР-эй арадай ар...кинов) буряад совет уран зохёолой үндэhэ hүүри ...нүүдые уран гоёор үншаба.

...ай дурасхаалда зорюулагдаhан баяр ёhо...hүнэй концертээр түгэсэhэн байна. СССР-эй Соёлын симфоническа оркестр концертэд хабаа...адай артистнууд К. Базарсадаев, Д. Дашиев, ...тын бусад түлөөлэгшэд уран бэлигээ Мо...до харуулба.

...СР-эй арадай депутадууд hайндэртэ байгаа.

...hЭН НЮТАГТАНЬ

...литературын ...ри табигша Хоца Намсараевай ...ой алдар...ын Хэжэнгэ... ...аар соо тэм...

...рда бэсын нар...ргэдэhэн нахид ...о, Хори Хэжэн...бэлшэр дээрэ, ...ооороо ерэжэ, ...ирижо гараhан ...а абаа hэн.

...автомашина...ылшын тоонто ...тэшэ hубарил...ргаагдагша ню...түрүүшын хам...улагдажа эхил...эн 1929 оной ... Хоца Намса...нютагай эдэб...шиевай гэрэ ...ай зама гэжэ ...оммуна эмхид...хэд, нютагай ...лөөлэгшэ Гом...түрүүлэгшээр ...а. Удаадахи, ...дурсгадагша ...ажалай, газар ...оод барилгын ...ы бригада эм...Тиигээд лэ...алтатай хамта ...тала дайдаар, ...таруу hуудал...байра байдал ...г дээрэ нээ...ниигээ дэргэ...ын байгаа. Тэ...эгэ коммукын ...гэшэл эеэ...оо, үншалгын ...д болоод ма...онууд мүн лэ...

...ной шарайда ...ммуна 31 үр...ридэнэй hэн. ...250 үхэр мал, ...ин, 34 мори ...олдируу гэжэ ...р хара ороо...

...тябрин 13-да ...эж хүршэ hуу...Дөерэ нютагай ...о, совет засаг...ыта буhалгаа ...бандидууд шэ...байhан «Ма...ын түрүүлэг...еновые, тэрэ...мунын гэшүүн ...ое, эхин hүр...комсомол Раб...ые, пионер ...ьба Найдано...гэшүүд Очир ...й Дылыковые ...байна. Тэрэ ...гаае нютагай ...комсомолшууд ...амтын ажахы...уулhан юм.

...дэрмэг багай ...хамтаржа хү...рель болгог...hан зургаан коммунистнуудай дурасхаалда «Зургаанай зам» гэжэ нэрлэгдэhэн түүхэтэй... 1963 ондо Дээдэ Хэжэнгын хэдэн ажахынууд хамтаруулагдажа, Эдэрмэг тосхон түбтэйгөөр «Первомайский» гэжэ совхоз болгогдоhон байна. Дурсагдагша ажахы мүнөө үеын техникээр гүйсэд эзбэгжэhэн мал, таряан ажалтай томо совхоз юм. Тэрэ хадаа 400 гаран хүдэлмэришэд, алба хаагшад болоод мэргэжэлтэдhээ бүридэнэ. Совхозой дүрбэн цехэвэ партийна эмхидэ 87 коммунист тоологдоно.

...Сэнхир торгон тэрлигүүдые үмдэжэ, залаатай малгайгаар дэнзэтэhэн хүбүүд, басагад хатарша, гүйгөөшэ аггануудые хазаарлажа унанхай, хүндэтэ айлшадаа хүлеэн уггажа, тосхонойнгоо түб тээшэ үдэшэн хатаруулбад. Тэндэ, салуухан талмай дээрэ баригдаhан Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ музейн шэнэхэн ордои суглараг шадай анхарал абаhаар татана. Тэрэнэй үбэр талада, үндэр табсан дээрэ алдарта уран зохёолшын хүшөө сагаан торгоор бүрхөөгдэнхэй.

ТҮБЭЙ болон Улаан-Удын телевидениин, радио болон газетэнүүдэй операторнууд, корреспондентнууд олоороо суглараг шадай урдуур hүндэлнэ. Арадай депутадуудэй Хэжэнгын райсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Виктор Гаврилович **Котов** ороло үгэ хэлэжэ, Хоца Намсараевай музей, мүн хүшөө нээлгын баяр ёhололые нээбэ. Удаань үгэ хэлэhэн КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь **К. Д. Лубсандоржиев**, музейн директор, ажалай ба дайнай ветеран **Ц. Б. Золтоев**, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын орлогшо **Н. И. Крючков**, Буряадай арадай поэт **Д. З. Жалсараев**, «Первомайский» совхозой парткомой секретарь **Г. Д. Бадмаев** болоод уран зохёолшын угсаатан, поэт **Д. Ш. Доржогутабай** гэгшэд Хоца Намсараевай зохёохы болоод нинтын ажал ябуулгын удха шанар тухай hайшаалтайгаар тэмдэглээ.

Удаань хүшөө, музей нээлгын ёhололууд болобо. КПСС-эй обкомой секретарь **Л. Ч. Нимаева** КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секетарь **К. Д. Лубсандоржиев** хоёр сагаан торгон нэмэргэ буулгажа, улаан утаhан лентэ хайшалжа, эдэ бүгэдые бэелүүлбэ. Ирагуу хүгжэмэй аялга дэлдэhэн оркестрэй хүгжэм доро алдарта Хоца Намсараевай бронзоор урлагдаhан бюст-хүшөө hайндэрэй талмай дээрэhээ, Дээдэ-Хэжэнгынгээ оршонhоо, холоhоо эхитэй Худан голоо үгсэн уняар манаар будераи ошоhон үргэн талаяз хаймадаhан шэнжэтэй суглараг шадай урда харагдана. Талын ирагуу аялга доро нютагайхид айлшадаа

музейнгээ байшанда урижа, hонирхуулба. Шэнэ барилгын hайхан хангалаар анхилhан үүжам салуу байшан соо түбхинэhэн энэ музей Эдэрмэг нютагай урдын ба мүнөөнэй ажабайдал харуулhан хэдэн таhагуудhаа бүридэнхэй. Хоймор талада голлоhон үүжам таhалга соо Хоца Намсараевай ажалай стол оршоно. Тэрээн дээрэнь уран зохёолшын бэшэжэ байhан зүйлнүүд бахын лагбанhаа эхилээд табяатай. Мүн эндэ ондоо жэлнүүдэ Буряадай болоод түбэй хэбэлэлнүүдээр гаргагдаhан номуудынь харагшадай анхарал hонирхуулна.

МУЗЕЙН байшан богонихон болзор соо дахинаа бодхоohон Г. Б. Будацыреновэй хүтэлбэрилдэг модошо дархашуулай бригадын, мүн нарин дархашуул Ц-Д. Очиров, С. И. Емельянов гэгшэдэй ороддосото габьяае Эдэрмэгэй улад зон мактаха байба. Музейн будамал ябаган хорёогой зосоо талада энэ hайндэртэ зорижо ерэhэн айлшад олон тоото сагдуулнуудые hуулгаба. Он жэлнүүдэй ошоходо эндэ хэдэн түрэлэй мододhоо бүридэhэн сэсэрлиг уран зохёолшын уран шүлэгтөө маргаан дурсаhан hэбхөөнhөө бүүhан hэрюухэн hэбшээндэ ногоохон наабша, шэлбүүhээрээ шаазан дуулан, шэбэнэн эзэлэн Сайхал...

Эдэрмэг тосхондо 210 үрхэтэ айл ажаhууна. Эндэ 261 hурагшадтай, 37 багшанар болоод хүмүүжүүлэгшэдтэй Дээдэ-Хэжэнгын дунда hургүүли оршоно. Тэрэшэлэн нютагай гушаад хүүгэдые фортепьяно, баяан, чанза, хуур дээрэ наадуулжа hургадаг хүгжэмэй hургүүли, зуугаад хүүгэдэй ябажа байдаг саад, 25 оротой больница, соёлой спортивна комплекс, 100 номертой АТС, ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангажа байдаг комбинат гэхэ мэтэ эмхи зургаанууд Хоца Намсараевай тоонто нютагай болбосон боложо, үе сагайнгаа эрилтээр улад зонойнгоо хэрэглэмжые гүйсэд хангажа байдагые гэршэлнэл.

ДЭЭДЭ-ХЭЖЭНГЫН дунда hургуулида болоhон уулзалга айлшадые мүн лэ hонирхуулба. hургуулиин байшангай үбэр талада тэрэнэй директор Донид Батуевна Очирова айлшадаа амаршалгын халуун үгөөр угтаба. Удаань сарюухан тэрлигүүдтэй эдир уян басагад ятаг дээрэ ирагуу аялга эздэлүүлбэ. hургуулиин байшан газаа, досоогүй hайндэрэйхеэр шэмэглэгдэнхэй. Эндэ нютагай уран зураша — поэт Доржо Базарович Цыдендамбаевай болоод hурагшадай уран бүтээлнүүд, зурагууд олоор табигданхай. Тэдэнэй олонхидсо Хоца Намсараевай зохёолнуудай удхаар гүйсэдхэгдэhэн байба. Тоhон шэрээр Доржо Цыдендамбаевай зураhан нютагай түхэл шарайе улад хужарлан хараана, hайшаан зубшэнэ. hургуулиин буряад хэлэ, бэшэгэй багша Надежда Дамбаевна **Дандарова** айлшаар бүүhан уран зохёолшодые литературынгаа кабинедтэ урижа, hурегшад ала уулзуулба. Эндэ Хоца Намсараевай зохёохы ажалда зорюулагдаhан стендүүд, планшедүүд уран гоёор шэмэглэгдэнхэй байба. Эдэ бүгэдые баясан хараhан айлшадай зүгhөө Социалис Ажалай Герой, РСФСР-эй hургуулиниуудай габьяата багша, уран зохёолшо **Ц. Н. Номтоев** үреэлэй hайхан үгэнүүдые нютагай багшанар болоод hурагшадта хэлэхэ зуураа:

— Эрдэм бэлиг шудалжа байhан hургуулиингаа байшан иимэ hайханаар шэмэглэhэн байнат. Энэ hайхан байшан соогоо таанад сэдьхэлээ гоёожо олон юумэ шудалагты, ойлгогты. Нютагайнгаа суута зохёолшын бүтээлнүүдые анхаралтайгаар үзэжэ, үрэ зурхэндөө оюун омогорхол түрэжэ байгты,— гэжэ онсолон тэмдэглэбэ.

УДААНЬ Эдэрмэгэй соёлой байшан соо Хоца Намсараевай түрэhөөр 100 жэлэй ойн баярта зорюулагдаhан hайндэрэй ехэ үдэшэ эхилээ hэн. Түрүүн үгэ абаhан партийн Хэжэнгын райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр К. Д. Лубсандоржиев холо, сёроhоо энэ hайндэртэ зорижо ерэhэн айлшадаа амаршалаа, эелаар дүүрэн зоной халуун альга ташалга доро такилсуулба. Тэдэнэй дунда Эндэдэхэ ороной Уттар-Прадеш штадhаа М. В. Ломоносовой нэрэмжэтэ Москвагай Гүрэнэй университедэй аспирантурада ород хэлэнэй мэргэжэлээр hурэжэ байhан **Рамешвар Сингх**, СССР-эй Наукануудай академиин А. М. Горькийн нэрэмжэтэ дэлхэйн литературын институтдай худэлмэрилэгшэд хэлэ бэшэгэй эрдэмэй докторнууд **Н. С. Надьярных, Н. Н. Воробьева, Л. И. Залесская**, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат **Т. Н. Очирова**, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор **Д-М. Н. Нуралиев** (Ашхабад), хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй докторнууд **К. К. Султанов, А. И. Чагин**, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат **Б. Б. Лиджиева** (Элистэ). Буряадай эрдэмэй түбэй худэлмэрилэгшэд хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй доктор **В. Ц. Найдаков**, хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидадууд **Ц-А. Д. Дугар-Нимаев, Г. О. Туденов**, РСФСР-эй арадай артист, композитор **Ж. А. Батуев**, уран зохёолшын хүбүүн, амаралтада гараhан агаарай сэрэгэй подполковник **Н. Х. Намсараев**, Буряадай арадай поэдүүд **Ц. Д. Дондокова, Д. З. Жалсараев**, СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной гэшүүдэшэгдэбэ. «Байгал» ансамблиин бүлэгэй ортси хатар үзэн нугархайгаар гүйсэдхэхэдэнь, мүн лэ суглараг шадта hайшаагдаа. СССР-эй арадай артист К. Базарсадаев концертдэ хабаадажа, энэ hайндэрые шэмэглэбэ. Б. Цыреидашиевай «Намар», Д. Покрассай «Байгалай толон» гэжэ дуунуудые тэрэ дуулаба. А. Андреевэй «Хэжэнгэмни» гэжэ дууе Буряадай АССР-эй габьяата артистка Д. Дугданова ирагуу hайхан хоолгогоор гүйсэдхэо. Х. Намсараевай «Тайшаагай ташуур» гэhэн зүжэгhөө хэhэгтэ Буряадай АССР-эй арадай артистка Д. Сангажапова (хатан Долгор), Буряадай АССР-эй габьяата артист Д. Сультимова (Гүрэмбэ лама) гэгшэд наадаа. РСФСР-эй габьяата артистка А. Туманова Х. Намсараевай «Булжамуурай дуун» гэжэ шүлэг уран гоёор үншаа. Буряадай арадай поэт Д. Жалсараев Х. Намсараева зорюулагдаhан «Дурасхаал» гэжэ шүлэгөө үншаба. Бүхэроссин уран үншалгын конкурсын лауреат, РСФСР-эй hургуулиин габьяата багша В. Мункинай «Эрхэ hамган» гэжэ Х. Намсараевай рассказ уран гоёор үншахадаа, сугларагшадта ехэтэ hайшаагдажа, зал соо нэрьемэ альга ташалган болоо. Концертын түгэсхэлдэ «Байгал» ансамбль «Буряад ёохор» гүйсэдхөө.

* * *

Х. Н. Намсараевай түрэhөөр 100 жэлэй ойдо зорюулагдаhан hайндэр Улаан-Удэ хотын тэрэнэй нэрэмжэтэ үйлсэдэ hаяхан үнгэргэгдэhэн байна.

С. С. Цырендоржиев, Г. Г. Чимитов, Ц. Р. Галаков, Г. Ц. Дашабылов, Ц-Д. Х. Хамаев, Ш-Н. Р. Цыденжапов болон бусад байба.

Удаань нүхэр Ч. Д. Лубсандоржиев Буряад совет литературын үндэhэ hүүри табигша Х. Н. Намсараевай зохёохы зам тухай элидхэл хэбэ. «Первомайский» совхозой директор Дугэр Сультимович **Дондоков** ажахынгаа ажал хэрэгүүд тухай, аласайнгаа зорилгонууд тухай суглараг шадта элидхээ. hайндэрэй суглаанда хабаадалсагшадые амаршалжа нүхэд **Н. С. Надьярных, Ц. Н. Номтоев**, СССР-эй Уран hайханай академиин гэшүүн-корреспондент, Буряадай Уран зураашадай холбооной правленийн түрүүлэгшэ **Г. Г. Васильев**, Улаан-Удын авиационно заводой инженер **Л. Ч.-Н. Гонинова**, КПСС-эй Хориин райкомой үзэл сурталай таhагые даагша **Б. Ц. Дашиев**, Буряадай АССР-эй арадай эрдэм hурагдагай министрэй орлогшо **Е. Б. Раднаева**, Новокижингинскын поссоведэй түрүүлэгшэ **З. З. Зубакина**, Хальмагай болон Туркменийн эрдэмтэ нүхэд **Б. Б. Лиджиева, Д.-М. Н. Нуралиев** болон бусад нүхэд үгэ хэлээ.

hайндэрэй баяр ёололой суглаанда хабаадагшадта концерт, буряад драмын академическэ театрай артистнууд Х. Намсараевай «Үргэтэ hүни» гэжэ түүжаар Б.М. Пурбуевай найруулhан «Тохёолгон» гэжэ зүжэг харуулаа.

УДААДАХИ үдэрынь аймагай түб — Хэжэнгэ hуринай ехэ талмай дээрэ уран зохёолой, ирагуу дуунуудай, уян hайхан хатарнуудай hайндэр болоо. Партийн райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр К. Д. Лубсандоржиевай хүтэлбэрилhэн тэрэ hайндэрэ поэдүүд шүлэгүүдэ үншаа, районой соёлой байшангуудай уран hайханай бүлгэмөөрхин ехэ концерт харуулжа, улад зоной зугаа наадан үдэшэ орой болотор үргэлжэлөө.

Энэ hайндэрэй хэмжээ ябуулгануудта республикын соёлой министр **Д. Т. Цыреспилов** болон бусад нүхэд хабаадалсаба.

Хэбэд номин Хэжэнгэhээ Буряад ороной солото бэлигтэн олоороо тодорон гараhан түүхэтэй. Тэдэнэй дунда уран зохёолшод, артистнууд, эрдэмтэд, багшанар, врачнууд болоод элитэ спортсменүүдшье бии.

Мүнөө үедэ, түрэлхи буряад хэлээ хүгжөохэ талаар шэнэ эдэбхиин үргэджэ байгаа hайшаалтай хаhада, эхын амидаралта ууриг мэтэ элинсэгүүдэйнгээ хэлые оюун бэлигэйнгээ хэбээр манда удхалан дамжуулhан буурал Хоца Намсараеваймнай 100-дахи хабар дэмбэрэлтэйл байба.

Б. ЖАНЧИПОВ,
манай корр.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Хэжэнгэ тосхоной түб талмай дээрэ болоhон уран зохёолой, хүгжэм, дуунай hайндэр. 2. Эдэрмэгэй нэрэмжэтэ музейн газаа. 3. Энэдэгэ ороной эрхэтэн, МГУ-гай аспирант Рамешвар Сингх амаршалгын үгэ хэлэнэ. 4. Нютаг тухай дуун. 5. Митингыи үедэ. 6. Хэжэнгын эдир бэлигтэн. 7. Уран зохёолшын хүбүүн Намдак Хоцаевич Намсараев hайндэртэ хабаадалсагшадта баяраа мэдүүлнэ.

В. ОЗЕРОВОЙ,
авторай зурагууд.

СОЁЛОЙ һОНИН

УРАН БҮТЭЭЛНҮҮДТЭ ДУРАТАЙ ГҮТ?..

Һүүлэй жэлнүүдтэ, хубилган шэнэдхэлгын үедэ Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музей хүн зоолие гоё һайхада дүрлүүлха талаар нүлөө үзүүлхэ, энэ хэрэгтэ өөрынгөө һүүри олохые оролдоно.

Уран зурагай бүтээлнүүдые суглуулжа, наряар хадагалжа байха гээшэ музейн ажал ябуулгын гол зорилго гэжэ энээнһээ урда тоологдодог һаа, мүнөө энэмнай арсалдаатай болоожо байнхай. Урда жэлнүүдтэ суглуулагдаһан олон тоото экспонадууд музейн жасада хадагалагдажа, тэндэ үсөөхэн лэ шэнжэлэгшэд орохо аргатай һэн. Тиимэнээ харагшадная һонирхолоо хүгжөөмөөр олон юумэнүүдһээ таһархай байгаа.

Энэ зорилгоёо бэелүүлхын тула музейдэ табигдаһан зурагуудые, бэшэшье уран бүтээлнүүдые һэлгэжэ, элдэб янзын выставкэнүүдые эмхидхэжэ, харагшадайнгаа һонирхол татахые оролдонобди. Гадна зүбшэн хэлсэлгэнүүд уран зураг тухай хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэдэг юм. Жэшээлбэл, манай музейдэ жэл бүри хори гаран шэнэ выставкэ эмхидхэгдэнэ. Буряадай уран зураашадай выставкэнүүдһээ гадна Шэтын, Новосибирскын, Эрхүүгэй, Москвагай, Ленинградай уран зураашадай бүтээлнүүд табигдана. Мүн лэ хари гүрэнүүдһээ хэдэн выставкэ эмхидхэгдэдэг байна.

Улаан-Удын һүргуулинуудта фабрика болон заводуудта, эмхи зургаануудта, мүн манай музейдэ лекториннуд эмхидхэгдэжэ, уран зураг тухай хөөрэлдөөнүүд, уран зураашадтай, музейн худэлмэрилэгшэдтэй уулзалгануд үнгэргэгдэдэг юм. Һүргуулиин үхибүүдтэ гэжэ нээгдэнэн «Искусствын үзэглэл» гэһэн лекториндо үхибүүдэй зурагуудай выставкэнүүд, конкурснууд эмхидхэгдэдэг, мүн бусад худэлмэринүүд ябуулагдажа, уран зураг һурагшадые һонирхолтой болгохо оролдолго хэгдэнэ. Саашадаа манай музейдэ гэр бүлөөрөө амаралтын үдэр үнгэргэхэ аргатай болохоор хараалагданхай.

Г. Эрдынинн, Ф. Балдаевай, Г. Павловай, Э. Цыденовэй өөһэдынь выставкэнүүд, «Узбекистанай искусство», Москвагай «Эб найрамдалаа аршалаабди, эб найрамдалаа аршалахабди!», «Америхын үхибүүд зурана», «Америкын индейцүүдэй графика», «Япон үхибүүд зурана» гэхэ мэтэ выставкэнүүд манай музейдэ энэ жэлдэ табигдаха.

Музеймнай филиалнуудта — Северобайкальскын, Петропавловкын, Нарһатын галерейнүүдтэ мүн лэ һонирхолтой выставкэнүүд үнгэргэдэхэ байна.

Р. ЦЫДЕНОВА,
Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музейн директор.

НЮТАГАЙТНАЙ НЭРЭ ЯМАР УДХАТАЙБ?

«Зүүн Сибириин урда зүгэй, Монгол ороной ономастикын асуудалнууд» гэһэн научна конференци Эрхүүгэй гүрэнэй университедэй түүхын факультедтэ һаяхан үнгэргэгдөө. Москвагай, Львовой, Элистын, Улаан-Удын, Эрхүүгэй эрдэмтэд энэ конференциин худэлмэридэ хабаадалсаба. Тус оршоной ономастика гэхэ гү, али юумэнүүдые нэрлэһэн үгэнүүд тухай, түүрэг-монгол хэлэнүүдэй харилсаан тухай асуудалнуудта, Байгал шадар ажаһууһан үндэһэ яһатанай, угсаатанай түүхые шэнжэлгэдэ, элдэб мэргэжэлтэй эрдэмтэдэй худэлмэрийе нэгэдүүлхэ хэрэгтэ зорюулагдаһан элидхэлнүүд, мэдээсэлнүүд хэгдээ.

Хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй докторнууд А. В. Суперанская (СССР-эй Наукануудай академиин хэлэ шэнжэлэлгын институт), О. Т. Молчанова (Львов), түүхын эрдэмэй доктор Г. И. Медведев (Эрхүү), хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидадууд Э. Ч. Бардаева (Хальмагай АССР), Л. В. Шулунова (Зүүн Сибириин гүрэнэй соёлой институт), А. Г. Митрошкина (Эрхүү), түүхын эрдэмэй кандидадууд Д. Д. Нимаева (БИОН), В. В. Свинина (Эрхүү) болон бусад нүхэд һонин элидхэлнүүдые хээ.

Эрхүүгэй гүрэнэй университедэй буряад хэлэ бэшэгэй таһагай студент В. Семеновагай, энэл университедэй түүхын факультедтэ һурадаг монгол студентнэр Гэрэл Д., Туул Ж. гэгшэдэй хэһэн мэдээсэлнүүд тэмдэглэгдэһэн байна.

Ээлжээтэ табадахи нимэ конференци 1992 ондо үнгэргэгдэхөөр хараалагдаа.

Л. БАДМАЕВА.

«НАЙРАМДАЛ» ТҮРҮҮЛЭЭ

Улаан-Удын соёлой ба амаралтын парк соо студентнэрэй барилгын отрядуудай агитбригадануудай конкурс үнгэргэгдэбэ. Энэ конкурсдо Улаан-Удын гурбан институдай, авиационно техникумэй, Хяагтын медицинскэ училищиин студентнэрэй барилгын отрядуудай агитбригадануд хабаадалсажа, бэлиг шадабарияа харуулһан байна.

Д. Банзаровай нэрэмжэтэ гүрэнэй багшанарай институдай «Найрамдал» гэжэ отрядай агитбригада энэ конкурсдо илажа гараа. Харин Буряадай хүдөө ажахын институдай «Сэлэнгэ», «Ургы» отрядуудай агитбригадануд удаадахи һууринуудые эзэлһэн юм.

БГПИ-гэй түүхын факультедэй студентнэр А. Левантуев, И. Озеров, БСХИ-гэй экономическа факультедэй студент А. Доржиев гэгшэд эрхимээр наадаа.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. БСХИ-гэй студент Александр Доржиев дуулана. 2. БСХИ-гэй Сэлэнгэ отрядай агитбригадын гэшүүд конкурсын үедэ.

Ж. ХАЛБАЗЫКОВАЙ фототекст.

ДҮНГҮҮД СОГСОЛОГДОО, ТҮСЭБҮҮД ХАРААЛАГД

Физкультура ба спортын талаар Буряадай АССР-эй түрэнэй комитедэй коллегиин үргэдхэгдэмэл заседани болобо. Спортын бүлгэмүүд болон клубуудай, районно спорткомитедүүдэй түрүүлэгшэнэр, тренернүүд, мэргэжэлтэд, дунда ба дээдэ һүргуулинуудай физкультурын багшанар тэрээндэ хабаадаба.

1988 ондо республикын физкультурын эмхинүүдэй хэһэн худэлмэриин дүнгүүд, шэнэ олимпийскэ хаһада бэелүүлгдэхэ зорилгонууд тухай Госкомспортын түрүүлэгшэ Г. Н. Манжуев элидхэл хээ.

КПСС-эй XXVII съездын, Бүхэсоюзна XIX партийна конференциин шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, физкультура ба спортые хүгжөөхэ хэрэгтэ хубилган шэнэдхэлгэ хэгдэжэ байна. Спортын ордонгуудые, соёлой-спортын комплекснуудые барингүй, физкультурна худөөндэ олониитые үргэнөөр хабаадуулжа, тэрэниие эршэмтэйгээр хүгжөөжэ шадахагүй байнабди гэжэ элидхэлшэ хөөрөөгөө эхилбэ.

1988 ондо республика доторнай, тусхайлбал, Гусиноозёрскдо, Турунтаевада 2 ехэ стадион, мүн Тохойдо, Жэмһэгтэ—стадионууд, Бэшүүртэ, Северобайкальскда — спортын залнууд, Дэрээндэ, Гундэдэ соёлой-спортын комплекснуудтэ баригдаа. Мүнөө элдэб һуурин тосхонуудта 30 спортын зал, 4 стадион баригдажа байна.

Манай республикада «Олимп» (түрүүлэгшэнь Задерей), «Байгал» (түрүүлэгшэнь Данзанов) гэжэ кооперативууд эмхидхэгдэдэ, худэлжэ эхилэнхэй. Эдэ жэлэй дүрбэн һара соо «Олимп» футболко, трусы болон гетрэ оёжо, 100 мянган түхэригэй ашаг олзо олоһон байха юм.

Зүгөөр бидэ бүхы арга боломжонуудаа гүйсэд хэрэглэжэ шадаганүйбди. Тусхайлбал, Закаменскын оёдогой, Хяагтын нэхэлгын фабрикануудта спортын хубсаһа хунар оёжо, Сэлэнгэ-Дүүмын эһнабарилгын-механическа заводто санын эл" дэб янзын хэрэгсэлнүүдые, Шэнэ-Бэрээндэ хабсаргагдадаг гантельнүүдые бүтээжэ болоно. «Шведскэ хана» аяар Кировскэ областьһоо асархын орондо нютагтаа энээниие хэхэ аргатайбди. Улаан-Удын судна бүтээлгын заводто 1500 гиир бүтээхэ захил хэгдэнхэй.

1988 ондо 405 мянган түхэригэй түлбэритэй ажал хэгдэхэ ёһотой аад, 458 мянган түхэригэй ажал ябуулагдаа гэжэ элидхэлшэ үгөөз үргэлжэлүүлэ. Гэбэшье спортын түхээрэлгэ хэрэгсэлнүүд хангалтагүй муугаар худэлгэгдэнэ. Петропавловка тосхоной соёлой-спортын комплекс олониитын аша туһада табигданагүй. Тиихэдэ Хэжэнгын, Тарбагатаин, Мухар-Шэбэрэй, Түнхэнэй, Хяагтын, Баргажанай, Хурамхаанай районуудта спортын түхээрэлгэ хэрэгсэлнүүд муугаар ашаглагдана.

Буряад орондо спортын 34 зүйл хүгжөөгдэдэг гээшэ. Тэдэ зарим зүйлнүүдээр федерациннуд хангалтагүйгөөр худэлдэг. Районуудай спортын комитедүүд ажал ябуулгаяа эршэдхэхын тула эдэбхитэдтэ түшэглэхэ ёһотой. Кадрнуудые шэлэжэ олоод, тааруулан табилгада гол анхаралаа хандуулха зэргэтэйбди. Нёдондо жэл 8 райондо спортын комитедүүдэй түрүүлэгшэнэр һэлгээ, гэбэшье Прибайкалида С. А. Семенов, Загарайда Ю. И. Воеводин, Түнхэндэ В. Ж. Халудоров, Баргажанда Б. Ц. Нимаев һайнаар ажаллажа физкультура ба спортын худэлмэрийе эдэбхижүүлээ.

Буряадай багшанарай институдай физическэ хүмүүжүүлгын факультет физкультура ба спортын талаар кадрнуудые һурган бэлдэдэг гээшэ. Зүгөөр олохон залуу мэргэжэлтэд һургуулида худэлхэдөө, онсо юумэ харуулжа шададаггүй. Институдай багшанар худөө нютагуудаар ябажа, хүмүүжүүлгэшэдэйнгөө ажалаар һонирхохо ёһотой гэжэ һанагдана гээд элидхэлшэ саашадаа мэдүүлбэ. Спортын ямар нэгэн зүйлөөр мэргэжэхэ гээшэ хангалтагүй байнаа харуулаа. Һургуулинуудта физкультурын хэшээлнүүд муугаар үнгэргэгдэнэ. Дээдэ ба тусхай дунда һургуулиие хубилган шэнэдхэлгэ физкультура болон спортдошье хабаадуулагдаха ёһотой.

«Элүүр энхэ байлга» гэһэн программа манай республика дотор һулаар бэелүүлэгдэнэ. Тиигэжэ хүн зоной үбдэхэ ябадал хэмһээ үлүү ехэ байнаар.

Армиин албанда татагдахаяа байһан залуушуулые түгэс һайн бэлэдхэлтэйгээр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэй ямараар табигданхай байһые һаяхан үнгэргэгдэһэн харалга-конкурс элирхэйлэн гэршэлбэ. Эндэ Загарайн районой түлөөлэгшэд түрүү һуури эзэлээ. Захааминай болон Советскэ районуудай командануд удаадахи һууринуудта гараба. Хурамхаанай, Прибайкалин районуудай хубүүд муу бэлэдхэлтэй байшоо.

Эзлжээтэ Олимпиадада бэлэдхэлэй хаһа эхилбэ. Удаадахи Олимпиин наадануудта 5 кандидадые, тусхайлбал, 1 боксёрые, 2 барилдаашаниие, 1 үнгэн атледые, 1 һур харбагшые һурган бэлдэхэ зорилго табинхайбди. Энэ талаар барилдаашад С. Замбалов, В. Миланханов, Д. Жамсуев, боксер А. Кривоносов, һур харбагшад М. Китаева, В. Дарханов, үнгэн атлет Т. Маслова гэгшэд ехэ арга боломжотой юм.

Жэлэй эхинһээ хойшо биатлонистнууд С. Николаева, Е. Думнова, үнгэн атлет Т. Позднякова, гиир үргэгшэ С. Леонов, боксер А. Кривоносов, барилдаашан В. Миланханов, һур харбагша М. Китаева болон бусад һайн һорилго бэлэдхэлтэй байһанаа харуулаа.

«Хүшэр үндэ» үхибүүдэй дунда худэлмэри ябуулха, ГТО-гой олон зүйлые хүгжөөлгэшэдэйнгөө ажалаар һонирхохо ёһотой гэжэ һанагдана гээд элидхэлшэ саашадаа мэдүүлбэ. Спортын ямар нэгэн зүйлөөр мэргэжэхэ гээшэ хангалтагүй байһанаа харуулаа. Һүргуулинуудта физкультурын хэшээлнүүд муугаар үнгэргэгдэнэ. Дээдэ ба тусхай дунда һүрг